КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

НИЙСЛЕ ХЬАЛХА ЛАТТАРАШЦА!

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган | («СВЕТ») | Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

№ [illegible] | ШОАТТА, 13 февраль 1971 шу. | Мах 2 кап. | *Газета арадувл 1923 шера денз*

ПАРТИЙНИ СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

«ГРОЗНЕФТЬ» ОБЪЕДИНЕНЕ МЕХКДАЬТТЕН ГАЗИ ДОАХАЧА «СТАРОГРОЗНЕФТЬ» УПРАВЛЕНЕНА ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Управлене коллективо хьокхаме болх барах, мехкдаьтта даккхара пхе шера плана заданеш ханал хьалха кхоачашъярах, мехкдаьтта доаллача моттигашта разработка яра техникен технологин эргайоахаш тоаяра даькъе толамаш дахарах ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ орден лойла «Грознефть» объединене МЕХКДАЬТТЕН ГАЗИ ДОАХАЧА «СТАРОГРОЗНЕФТЬ» УПРАВЛЕНЕНА.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль.

ДАЬХЕН ДЕЗА СОВГIАТ

Селхан, 12-ча феврале Грознерча Пролетбата цIерагIча клубе гулбелар Старопромысловски района мехкдаьттахой, бурувдеттараш района кхыбола къахьегамхой. «Старогрознефть» мехкдаьттен гази йоаккхача управлене коллективана Октябрьски революце орден хьожаяра хетаяь митинг хьайиллар КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретара В. М. Шамардина. Цо лоацца дийцар района къахьегамхоша, иштта мехкдаьттахоша дIаяхача пятилеткагIа даьхача къахьегама толамех. Района къахьегамхоша ханал дуккха хьалха, ноябрь бетта, кхоачашйир пхе шера план. Цу шерашка дуккха дика хIамаш карагIдийннад «Старогрознефть» НГДУ коллективана. Социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах цунна елар КПСС ЦК, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни ЦIе байракх. Ленински юбилейна накъабоагIача мехкдаьттахоша дика къахьегама толамаш дахарах царна елар Ленински юбилейни Сийлен грамота. Пхе шера план 27-ча августа кхоачашйир мехкдаьттахоша. Духхьала дIадахача шера даьккхар цар 7,5 миллион тонн «Iаьржа дошув». Уж къахьегама толамаш кхы а лакх а даь сийленца накъаяха лерхI управлене коллективо КПСС XXIV-ча съезда. ЙоагIаш юкъеяхай «Старогрознефть» НГДУ коллектив вай мехка дикагIйолча коллективашта. Мехкдаьттахоша, мастераша, инженераша, управлене берригача къахьегамхоша даьхача толамий лакха мах а беш царна хьожаяьй Октябрьски революце орден.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. С. С. Апряткина Iодийшар «Старогрознефть» НГДУ коллективана Октябрьски революце орден хьожаярах дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ. КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, КПСС Грозненски горкомен горисполкомен цIерагIа цо даькъала дийцар «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахошта хьожадаь деза совгIат.

Мехкдаьттахой, бурувдеттараш, транспортникаш, «Старогрознефть» НГДУ ерригача предприятей болхлой деза совгIат дег тIара даькъал а дувцаш, лоацца къамаьл дир «Грознефть» объединене начальника В. Б. Назарова. ДIаяхача пятилеткагIа вай республикерча мехкдаьттахошта юкъе массаза хьалха латташ хьабаьхкар «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахой, — аьлар цо. КарагIдийннараш дика да, цхьабакъда хьалхашка латта декхараш кхы а бехктокхамегIа да. Уж толамца кхоачаш а деш укх кердача пятилеткагIа а оаш хьалхара моттиг лелаергхиларах дог тийша ва со аьнна, чакхдалийтар цо ший къамаьл.

— Тхона, бурувдеттараштa къаьстта доккха цIей да таханар дар, — аьлар бурувтохара бальхий Старогрозненски управлене буровой начальника А. Е. Сушкос. Из деза совгIат доаккхаш даьхача къахьегама толамашта юкъе хьинаре дакъа лаьцад бурувдеттараша. Мехкдаьттахоша, бурувдеттараша, кхыча болхлоша шоай низ кхо ца беш къа а хьегаш даьхача къахьегама толамий лакха мах баьб хьамсарча партен правительстваи Октябрьски революце орден а луш. Тхо, бурувдеттараш дог тийша да кердача пятилеткагIа хьалхашка латта декхараш оахош тIеххкоачашдергхиларах.

Грозненски «Электроприбор» завода коллектива цIерагIа дег тIара доагIача дIайхача дешаца даькъала дувц деза «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахой совгIат — Октябрьски революце орден цу завода слесара-сборщика В. П. Гололобова. Мехкдаьттахой, шуца цхьана оаха доккхал ду шун къахьегама толамий. Даьхено иштта лакха мах барах. Из деза совгIат шоана санна тхоашта деннарг лоархI оаха.

Мехкдаьттахой деза совгIат даькъала а дувцаш дIахо къамаьл ду Хаян-Кертерча участка районни инженерно-диспетчерски служба оператора, коммунистически къахьегама ударника А. Н. Половниксва. Вурийтта шу да йоах цо, аз мехкдаьтта оператор волаш къахьега. Къаьстта чIоагIа доккхал ду аз укх тIеххьарча шерашка хьадоаккха мехкдаьтта дуккхагIа хиларах. Октябрьски революце орден еннача мехкдаьттахоша хьамсарча партенен правительстванен жоп а луш дIахо кхы а дикагIа къахьегаргхиларах дог тийша ва со, яхаш дувц цо. Мехкдаьтта даккхара дIадахача шера план тха коллектив тIеххкоачашйир, мехкдаьтта хьадаккхарга дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна оаха шера 580 эзар сом кхоадир. «Старогрознефть» НГДУ коллективана Октябрьски революце орден хьожаярах хоам кхаьчача боккха кхаъ хилар тхона. Цунна жоп а луш тахан хиннача РИДС мехкдаьттахой митинге дерригаш раьза а болаш оаха социалистически декхараш тIайийцад планал совгIа 13,5 эзар тонн мехкдаьтта даккха. Уж шоаш толамца кхоачашдергхиларах, коллектива цIерагIа дош делар цо.

Района интеллигенце цIерагIа мехкдаьттахой деза совгIат даькъала дийцар Грознерча № 17 йолча юкъерча школа завуча А. И. Илюшенкос. Мехкдаьттахой, оаш даьхача толамашта юкъе дизза дакъа лаьцад оаха. Ховш махиллара района школаш чакхъяьха дукха мехкдаьттахой, бурувдеттараш, кхыбола специалисташ ба «Старогрознефть» НГДУ коллективе хьинар кхо ца деш къахьегаш. ДIахо а хургбола мехкдаьттахой, бурувдеттараш кийчбеча хьинар кходергдац оаха.

Духхьала дIадахача шера «Старогрознефть» НГДУ коллективо 7,4 миллион тонн совгIа мехкдаьтта даьккхар, — аьлар ВЛКСМ Старопромысловски райкома хьалхарча секретара Х. М. Борщикова. Иштта доахача къахьегама толамий лакха мах баьб Даьхено. Аз дег тIара даькъала дувц мехкдаьттахой деза совгIат. Аз доккхал ду иштта ший сийдаьккхача коллективе шоай дайноаной дика гIулакхаш дIахо а хьош хьинаре къахьегача 5 эзар совгIача комсомольцехи кагирхоехи.

Дезача цIейна хетаяь митинг чакхйоалаш дуккха эзараш болча «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахой, бурувдеттарий, кхыча къахьегамхой цIерагIа шоашта деза совгIат — Октябрьски революце орден хьожаярах КПСС ЦК, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума, СССР-а Министрий Совета баркал а оалаш къамаьл дир «Старогрознефть» НГДУ начальника К. И. Ивинске. Къаьстта дика къа а хьегаш дика толамаш даьхача мехкдаьттахошта, бурувдеттараштa, транспортникашта а иштта баркал аьлар цо. Из деза совгIат хьожадарах къаьстта боккха кхаъ хиннаб тхона. Из къахьегама котало тахан мехкдаьтта доаккхача къахьегарий хинна Iац, из я хьалха тхо долча къахьегаш хиннарий а. Хьамсарча партен правительстван деннача совгIата жоп а луш тха управлене ерригача цехий, участкай, бригадай коллективаша лаьрхIад доккхий кердa социалистически декхараш тIаэца. Укх шера оаха доаккхаргда 1340 эзар тонн мехкдаьтта дуккхагIа 1970 шера даьккхачул. Толамца кхоачашъергья дерригача технико-экономически хьокхамий задани а. Укх шера планал совгIа доаккхаргда 40 эзар тонн «Iаьржа дошув». Из хул хьалха тIайийца хиннача социалистически декхарех лаьрхIачул шозза дуккхагIа. КПСС XXIV-гIа съезд хьаеллача денга кхачалехьа планал совгIа доаккхаргда 10 эзар тонн мехкдаьтта. Уж декхараш толамца кхоачашдергхиларах дог тийша ба мехкдаьттахой.

Митинге дакъалоацараш берригаш раьза а болаш тIайийцар КПСС ЦК дохьийта моаршала письмо.

Октябрьски революце орден ялара хетаяьча митинге дакъалоацаш хилар Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Совета Председатель нов. М. Г. Гайрбеков, КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь нов. Н. Я. Правенький.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: митинге дакъа лоацараш, аьттехьа — къамаьл деш ва «Грознефть» объединене начальник В. Б. Назаров.

И. Плиева сурт.

ДИКАГIЧАРНА...

Бейнача бетта задани массадолча технико-экономически хьокхамашца толаме кхоачашъяьй Грозненски вагонни депо болхлоша. Мехкдаьтта продукташ чуйоттара цистернаш кийчъяра план тIеххкоачашъяьй. Из декарагIдаьннад графикагIа йоагIача ханал 43 мунита кIезигагIа цистернаш дIаоттаяь лоаттаярах. Автоконтрольни пункта коллективо планал совгIа пхиъ тормозной прибор кийчъяьй, дикка кIезигъяйтай деповски текущи ремонта вагонаш.

КПСС XXIV съезда хьалхарча деношка дика болх бу станочникаша, подшипникий заливщикаша, чархаш тоераша, кхычар. ХIанзалехьа итташ килограммаш бос бола аьшк, обтирочни смазочни материал кхояй цар.

Февраль бетта а лакха овсарал йолаш къахьег вагонникаша. Къаьстта дика болх бу укх деношка Елфимов Федора кулгалдеча цистернаш юлача смена. Хьалхарча декада план толамца кхоачаш а еш планал совгIа 400 цистерна кийчйир цо. Цу смене дикача гIулакхашца белгалбаьннаб Саварин Григорий, Баргоев Ширвани, Якимец Василий, Ахмадов Борис.

Грозненски машиннаькъа отделене коллективашта юкъе яьржача социалистически яхье котаюяккхарах хьалхара моттиги иштта ахчан совгIати деннад вагонни депо коллективана.

* * *

КПСС XXIV съезда сийна тIаийца доккхагIдола социалистически декхараш кхоачашдеча дика толамаш доах Лепешков Георгий керте латтача локомотивни депо колонна бригадаша. Бейнача бетта Грозный — Прохладный маршрутагIа 11 еза етта поезд дIа-юха йиггал дизельни доагор кходаьд тепловозникаша.

Къаьстта лакха хьокхамаш даьхар тепловозий машинисташа Беликов Вячеслава, Беляк Вениамина, Садовниченко Николайс, Дуленко Ивана. ЦаI-ах, шишша тонн доагор кходаьд царех хIаране.

Г. АНОХОВ.

ШИЙНА ДЕЗАР КОРАДАЬД

Кхерий тIа даь йоазув санна дукха дах сага дика гIулакхаш, хьаьнал къахьегаш даьккха сий. Иштта хIамаш карагIдувларех ва А. Шерипова цIерагIча Грозненски нефтемаслозавода № 1 йолча цеха ремонтни участка слесарь Борсяк Иван Иванович.

Советски Эскаре гIулакх а даь цIавеначул тIехьагIа воагIа нов. Борсяк цу заводе балха. ШоллагIа разряд йола слесарь хул цох. Из дер ткъо шу хьалха. Ший йоккха опыти лакха говзали еце а берригa низ тIабахийта къахьег Иван Ивановича юххьанца денз. Шийла дикагIа ховрашца дага а вувлаш ца ховр хьахьехийт цо, ше деш дола моллагIа хIама сихха даьвала а ца гIерташ дикка уйла а йийя ду. Балха ханах цхьаккха а минута а зехьа йоаяцар. Творчески гIулакх лерхI цо къахьегамах. Цудухьа нов. Борсяка тоаяь е хьаяь моллагIа а хIама цхьаккха сакхат довцаши мастераша, ОТК болхлоша могаеши хулар. Ше хьаду хIама дика а деш заданеш йизза кхоачашйора Иван Ивановича. Цкъа цунга дIааьннар шозлагIа хьалха даккха дезацар.

— Саг миччахьа а, фухха деш из вале а тешамеи ше ца кхоаеши хила веза. Вешта аьлча, шийх тийша йитача участках дог лазаш хила веза, — йоах Борсяк Иван Ивановича. Из да хIаране производстваиа ший доалахьарча хIаманна санна доал де а халкъа рузкъа дебадеча хьинаре дакъа лаца а деза яхилга. Ишттачарех ва Борсяк Иван Иванович. Цу заводе балха веча денз къахьегаме а вахаре а хьокхам телаш хьавоагIа из. ЦIеккха висаваца Иван Иванович шийна йилла задани тIеххкоачаш ца еш. Цудухьа заводе дикагIболча болхлой цIераш йоахача хана эгтара хьалхарчарца йоакх цун цIи.

ХIанз пхелагIча разрядах болх беш ва Иван Иванович. Цехе меттел заводе а дикагIболча слесарех лоархIаш ва из. Ший опыт хьула ца еш боккхача безамца дIалу цо новкъосташта, къаьстта а къонача болхлошта. Ткъаь шера дукххача кагирхошта Iомаяьй цо ший говзал. ХIанз заводе тайптайпарча участкашка шоай хьехархочун сий лакха лоаттадеш къахьегаш ба уж. Царех ба установкай механикаш М. Мефедов, Л. Ахтенов, кхыбараш. Партен правительстваи лакха мах баьб нов. Борсяка къахьегама. Доккхий гIулакхаш карагIдувларах Къахьегама Цlеча Байракха орден еннай цунна. Цул тIехьагIа дукхагIа дIадехаргдолга кхетадеча Иван Ивановича кхы а овсарегIа къахьег. Цунна дола тешал да цул тIехьагIа а цунна дуккхаза баркалаш кхайкадар, Сийлен грамоташи ахчан совгIаташи телар.

Установкай оборудовани массаза а дикачен тIехдикачен хьала тIа хулийт цо. Ший бехкагIа цIаккха а талхийтац технологически режим. Цудухьа доал дарга хьежжа дика лел из къахьегаш волча участка болх. Ший болх дика боезача нов. Борсяка установке моллагIа хьовзам хилча сиха оарцагI а ваьле из дIадоаккх.

Заводе эгтара хьалхарчарца пятилетка ханал дуккха хьалха кхоачашйир Борсяк Иван Ивановича. Къаьстта лакха овсарле йолаш къахьийгар цо юбилейни шера. Цу шера дукха дика гIулакхаш карагIдувларах Ленински

Юбилейни медаль елар Борсяка. Укх кердача шера а къахьегама хьокхам тел цо. КПСС XXIV съезда сийна доккхагIдола ший декхараш тIа а яйца уж толамца кхоачашдара ше кховац цо. Из исторически событи езъе, аьнна ше денна дош иштта къа а хьегаш кхоачашду Иван Ивановича. Цеха а завода а юкъарча вахаре доккха дакъа лоац цо. Дуккхаза заводски партком парте Заводской райкомен членалла хийрнаa из. ХIанз а ва из парте Заводской райкома член. Шоай новкъостах тешам беннача коммунисташа дукха за йоацаш цеха партийни организаце секретара заместитель ваьа нов. Борсякаx.

Х. БАЛАЕВ.

СУРТА ТIА: И. И. Борсяк.
И. Плиева сурт.

ФОРДИЙН ОКЕАНИЙН БУХ ТIА А ЦУН ЧЕНАШКА А ЯДЕРНИ ГЕРЗИ ДУККХА НАХ ХIАЛАК БЕРГБОЛА ГЕРЗА КХЫДОЛА ТАЙПАШИ ОТТАДАР ЦА МАГИЙТАРАХ ДОЛЧА ДОГОВОРА КУЛГАШ ЯЗДЕЧА ХАНА

СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина даь къамаьл

Новкъостий,
господаш,

Мукъаба сона Советски правительства цIерагIа фордийн океаний бовхашка а цар ченашка а ядерни герзи дуккха нах хIалакбергбола герза кхыдола тайпаши лоаттаделга ца магийтарах долча договора тахан кулгаш яздара раьза хилар дIахайта. Из лоархIаме дунен халкъашта юкъера документ могадаьд ВIашагIкхийттача Къаьмий Организаце Генеральни Ассамблея XXV-ча сессе. Фордий бовхех дола договор дирах, шеко яц, дунен тIарча халкъий вахаре лоархIаме гIулакх хургда.

Iилма-технически прогрессо сагага йиш хилийтар дукха ха йоаццаш а тIехьа шийна къайлаза лаьтта планета юакъош — фордийн океаний бовхаш карадерзаде. Цхьабакъда цунца цхьана хьахилар цига ядерни герзи дуккха нах хIалакбергболча герза кхыдола тайпаши цига лоаттадара йола торонаш а. Гучох, фордий бовхех цу тайпара пайда эцаро йиш хулийтаргъяр герз хьаделга сихде. Из тайпа хIама ший ханнахьа юхасоцадар даиза даргдоацар да. Опыто хьа махьокхий кердача средашка герз хьа ца дайта из сихдаь хьадеш латтача моттиге юхасоцадечул аттагIа долга.

Тахан кулгаш яздеш долча договоро духьале еза герза эгара кхерамегIа дола тайпаш фордий бовхашка лоаттадара. Цунца цхьана договорагIа лерхIаш да фордийн океаний бовхашка герза кхыдола тайпаш а ца Iоадайта лерхIаш долча дIахо а деча гIулакхех йола переговораш дIахо е. Советски правительства договорах лерхI фордий бовхашта йизза демилитаризаци яра новкъа боаккха эгтара хьалхара лоархIаме гIа, из декхар кхоачашдара, ший оагIонгара шийна могар де кийча а я.

Эгтара хьалха ядерни паччахьалкхенашта доазув оттадеш дола фордий бовхех дола договор хьадоагIа дерригача мехкийн халкъийн кхерамзле Iалашъяра хьапташ тIара. Цудухьа из пайда беш хургда дунен халкъашта юкъера кхоххам мелбаран паччахьалкхенашта юкъера гIулакхаш тоадаран. Договоро гIо дергда фордий бовхех машаре пайда эцара, цун рузкъаш карадерзадара.

Фордий бовхех дола договор герз дIададаккхара проблемах доагIача цхьан даькъа гIулакх а да. Советски Союзо кхыча социалистически мехкашца цхьана тIаьIертта къовсам лоаттабу сихдаь герз хьадара духьал, ядерни, химически, бактериологически герз ца магийтара тIехьа, кхыча мехкашкара тIема базаш дIаяхара, герз дIадаккхара, кхыдола дешаш къоастадара тIехьа. ХьалхагIа дуккхаза кхайкадаь махиллара, тхо раьза хургдар стратегически герза доазув оттадара даькъе а соглашени йоре.

Фордий бовхех дола договор оттадар, масала, ядерни тохкамаш дарах дола цхьадолча даькъера договор, ядерни герз дIа ца доаржадарах дола договор санна йола сихдаь герз хьадара доазув оттадара тIаерзаяь дунен халкъашта юкъера кхыйола соглашенеш а санна, бакъдар аьлча, эгта гIулакх дацар. Уж договораш кийчдеш, доагIаш мадий, переговораш ечарна юкъе, халонаш а барт ца товш моттигаш а хилар. Бакъда, опыто хьахьокхаш махиллара, барт бара никъ лаха йиш йолаш ба. Советски правительствах аьлча, цо тIехьа тIайоагIача хана а низ кхобергбац сихдаь герз хьаделга соцадарцен герз дIадаккхарцен дувзаденна дола тIехьатетта йиш йоаца дешаш къоастадара никъ лахара.

Кхетадеш мадий, из договор санна йолча акташа машара дизза гIулакх дергхилар, нагахьа санна паччахьалкхенаша арахьарча политика даькъе беш бола практически болх дунен халкъашта юкъера кхоххами агрессии лакхъяра а боацаш, машар лорабараи чIоагIбараи тIаберзабаь хуле. Юххера йистевоалаш мукъаба сона фордийн океаний бовхашка а цун ченашка а ядерни герзи дуккха нах хIалакберголча герза кхыдола тайпаши лоаттадар ца магийтарах долча договора дуккхача паччахьалкхенаша кулгаш яздерхиларах а, ратификаци ергхиларах а, кастталашха чIоагIлург хиларах а теша.

Советски Союзо кулг язду цу договора, хIанаьлча тха паччахьалкхен ленински арахьарча политика — машар чIоагIбара а халкъий кхерамзле Iалашъяра маьхкара а да из.

ДОГОВОРА КУЛГАШ ЯЗДАР

ООН Генеральни Ассамблея XXV-ча сессе 1970-шера 7 декабре могадаьд фордийн океаний бовхашка а цар ченашка а ядерни герзи дуккха нах хIалакбергбола герза кхыдола тайпаши лоаттаде ца магийтарах дола договор. Договора тIа оттадаьд депозитарийеш йола мехкаш Советски Союз, Америка ВIашагIкхийтта Штаташ, Великобритани хургйолаш.

Цунца дувзаденна 11 феврале кулгаш яздир договора.

Москве договора кулгаш яздир депозитарийеш йолча кхаь паччахьалкхен викалаша: Советски Союза цIерагIа — СССР арахьарча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос, Великобритане цIерагIа Великобритане Советски Союзерча посола сэра Данкен А. Вильсона, США цIерагIа — Америка ВIашагIкхийттача Штатий Советски Союзерча посола Джекоб Д. Бима.

Договора кулгаш яздаьчул тIехьагIа къамаьл дир СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина.

Договора иштта кулгаш яздаьд шоай паччахьалкхений цIерагIа Польски Халкъа Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Стефан Едриховске, Финляндие посола Бьерн-Олаф Георг Алхолма, Чехословацки Социалистически Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Ян Маркос, Канада посола Роберт А. Д. Форда, Германски Демократически Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Отто Винцера, Иордански Хашимитски Королевства посола Хьасан А. ИбоагIима, Болгаре Халкъа Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Иван Башева, Венгерски Халкъа Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Янош Петера, Ливански Республика посола Наим Амиуне, Румыне Социалистически Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Корнелиу Мэнескус, Монгольски Халкъа Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитела Лугерсуренгейн Эрдэмбилэга, Гвинейски Республика посола Йоро Дирас, Ирландие посола Одлур Гулйноссона, кхычар — берригa а 40 паччахьалкхен викало.

Договора кулгаш яздеча тIахьлар СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, СССР Министрий Совета Председатела заместитель Д. В. Смирнов, кхыбола официальни нах.

(ТАСС)

Нохч-ГIалгIайчен бурувдеттарий актив

ХЬАЛХА ЛАТТАЧА БУРУВДЕТТАРИЙ ОПЫТ–МАССАНЕНА

СИХАГIА, КIОАРГАГIА!

Укх деношка Грознерча «Пролетбата» цIерагIча клубе хилар республикерча бурув тохара балхий управленей предприятейи организацейи болхлой актива собрани. Собрани хьайийллар «Грознефть» объединене начальника нов. Назарова. «ДIадахача шера республикерча бурувдеттараshta нарагIдийннарехи укх шера хьалхашка латтача декхарехи» доклад йир «Грознефть» объединене начальника бурув тохара балхашта волча заместитела нов. Гераскина.

КПСС ЦК-а БЕЛГАЛДОАККХ ХЬАЛХА ЛАТТАЧА КОЛЛЕКТИВАЙ ОПЫТ ШЕРРА ДIАЙОАРЖАЯРО МЕХКДАЬТТА ПРОМЫШЛЕННОСТА БУРУВ ДЕТТАЧА ПРЕДПРИЯТЕШКЕИ ГЕОЛОГИЧЕСКИ ОРГАНИЗАЦЕШКЕИ ЙОЛАШ ЙОЛА ПРОИЗВОДСТВА ЧУРА ЙОККХИЙ РЕЗЕРВАШ БОЛХ БЕ ЙОЛАЯЛИЙТА ЙИШ ХУЛИЙТАРГХИЛАР, КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЕЛГЕИ БУРУВ ДЕТТАРА БАЛХАШКА ДIАДОДАР ЛОХДЕЛГЕИ IАЛАШДЕРГХИЛАР. ЦУНАХ ЛОАРХIАМЕ ЛАРД ХУРГЬЯ КЕРДАЧА ПЯТИЛЕТКЕ МЕХКДАЬТТЕИ ГАЗИ ЯККХАРА ЗАДАНЕШ ТОЛАМЦА КХОАЧАШЪЕЛГА IАЛАШДАРА.

«Мехкдаьтта промышленностеи геолого-разведочни организацешкеи хьалха латтача бурув деттача бригадай балха опыт шерра дIайоаржаярах» болча КПСС ЦК соцам тIара.

ЦО аьлар соахк бурувдеттача организацеша дикка тоабир шоай болх 1969 шерага хьежача. Бурув планагIа лаьрхIачул 14,9 процент дукхагIа техар. 1970 шера деррига теха бурув 170 совгIа эзар метр да, из хул 1969 шера техачул 22 эзар совгIа метр дукхагIа. Бурув тохара коммерчески сухал 12,3 процент лакхъелар. Бурув тохача дIайохийтача балха ханах дикагIа пайда эца болабаьб бурувдеттараша. Дикка лохбаьб бурув тохарга дIабода мах. Из бахьан долаш 1969 шерачул 1,7 миллион сом дукхагIа кходир 1970 шера паччахьалкхенна, хIаьта цу шера эксплуатацеяни бурув тохача кходаь яхча 657 эзар сом да.

1970 шера бурув тохара темпаш лакха хинна яле а паччахьалкхен план кхоачашъянзар бурувдеттараша. Бурув тохара балхий ялх управленех цхьан Старогрозненски управлене коллективо мара кхоачашъянзар шера план. Цун бахьан да бурувдеттараша шоай торонех бизза пайда ца эцар.

Доккхийи бехктокхамеи декхараш хьалхашка латт укх шера республикерча бурувдеттарашта. Цар тоха дезаш да шера 200 эзар метр бурув, цох тохкама тохар 160 эзар метр а йолаш. ДIадахача шера нийсденна кхоачамбоацараш дIа а доахаш уж декхараш бурувдеттараша толамца кхоачашдоьйя республике шера хьадоаккхача мехкдаьтта боарам 21,5 миллионнага кхачийта торонаш йолаш я. Пятилетка шерашка тохкама бурув тохара балхий эффективность 1,5—2-зза лакхъе еза, цунна дувзаденна хIара бригаде бурув тохара сухал лакхъе еза. Из болх къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб бурув тохара балхий Старогрозненски управленерча Г. В. Крамаров, В. И. Казенков, М. М. Попов, В. Г. Черненко, Л. Д. Олейников, Карабулакски УБР Б. Ф. Касаков, С. И. Михайлов керте латтача а цхьайолча кхыча а бригадашка. ДIадахача шера республикерча бурувдеттача ерригача бригадех 34 бригада мара кхоачашъянзар паччахьалкхен план, хIаьта план а социалистически декхараш а кхоачашдаьраш хилар 32 бригада. Карабулакерча 12 бригадах кхаьннен Горячеводски УБР-ча 12-нех цхьанне мара кхоачашъянзар шера план. Цун керттера бахьан да болх деррIа вIаштIехьа ца баккхар, шоай торонех бизза пайда а эцаш хьалхашка латта декхараш кхоачашдара бригадаш оарцагIа ца яхар.

ДукхагIа бурув тохара керттерчарех цхьа резерв я хIара станокаца бетта тоха бурув дукхагIа хилийтар. Бурув тохара балхий Старогрозненски управлене коллективо санна шоай болх массанахьарча бурувдеттараше вIаштIехьбоаккхе шера тохача бура боарам 210—220 эзар метрга кхоачаргба. ХIаьта бурувдетта мастераш нн. Крамаров, Попов, Хамурзиев, Гринь керте латтача бригадаша санна массане бурув тохе шера 300—320 эзар метр бурув тоха йиш хургья.

Бурув тохара сухал лакхъеш бурув тохаш йола скважинаш кIеига я республике. Из болх тоабара чIоагIъе еза къахьегама дисциплина, шерагIа юкъеххаьа еза технологически процессаш. Бурув тохара коммерчески сухал лакхъяра белгалъяьха еррига мероприятеш чакхъяха еза. Уж чакхъяьхача вIаштIехьдаргда тохкама бурув тохача хана цхьан станокаца бетта 200—210 метр бурув тоха. Бурув тохара деррига дешаш къоастадаьд ала йиш йолаш дац, хIана аьлча бурувтохача хана керд-керда декхараш хьалхашка увтт, цудухьа цахаддаш эргаяха езаш я технологи.

ХIанз а тIехьа тахканза да колоннаш вIашкаахара бахьанаш. Дуккхьала из санна гIулакхаш нийсдаларах дукха осложненеш хул, скважина дIахо бурув ца тохаш соцале дезаш хул. Дика ледац скважинашта цементажи тампонажи яра гIулакх а. Дукха моттигаш нийслу бурув тохача маркхал чубуаш, цу тайпара гIулакх нийсдолийтаргдоаца прогрессивни методаш хIанз а тIехьа дика йовзаш яц. Уж а кхыйдола а лоархIаме дешаш къоастадара «СевКавНИИПИнефть» института Iилмахоша шоай низ кхо ца беш къахьегархиларах тхо дог тийша да йоах оратора.

Бурув тохара сухал лакхъяра йола цхьа резерв я календарни ханах пайда эцилга тоадар. Соахк бурув тохача пайда ийца ха 63,1 процент мара яц, цун боарам дукха лакхагIа хила йиш йолаш бар. ГIонна доля балхаш леча йоаяь балха ха 25,8 процент я. Браки авари дIайоаккхаш йоаяьр 15,6 процент я. Шера лоабата маркхала обработка ярга дIайохийта ха юкъера лаьрхIача 80 эзар сахьат да. Промывочни ковчала дегазаторех пайда эцарцеи лоабата маркхалашта химически обработка ярцеи лоацъе йиш я из ха.

ДIадахача шера духхьала брак дIаяккхара йоаяь балха ха 10 эзар сахьат да. Бурув тохара балхаш брак йолаш къаьстта дукха ду бурув тохара балхий Грозненски управлене. Цига бурув тохача нийсъенна брак дIайоаккхаш йоаяь балха ха авари дIайоаккхаш йоаяьчул дукхагIа я, аьлча 10 эзар сахьатага кхаьчай из. Цун керттера бахьан да брак ерашкара доагIар хьаца дехари парна боагIаш бола бехк ца бари. Бурувтохара балхий управленешка, районни инженерно-диспетчерски службашка, бурувдеттача бригадашка моттиг йоацилга дIахайта деза брак ерашта, иштта технологически дисциплина телхаерашта.

ХIанз а дукха моттигаш нийслу бурувдеттарий болх сеца латташ. Хьалха дIаяхача хана бурильнии обсадни турбаш ханнахьа ца хилар бахьан долаш дукха моттигаш нийслора бурув тохача хьовзам хулаш. ХIанз дукхагIдолча даькъе бурувдеттараш болх ца беш сеца латта безаш хул тампонажни цементи химически реагенташ ца хиларах. Цун керттера бахьан да «Чечингушснаба» (управляющи П. С. Егоров) шийн ханнахьа эшаш йола материалаш хьа ца хецар. Ахканара ха бурув тохара эггара эттув болашагIа йола ха я, цу хана дукхагIа эшаш хул уж лакхе цIераш яьха материалаш. Цхьабакъда, кхоачамхилал уж ца хилар бахьан долаш бурув тохара болх сеца латта безаш хул. Иштта во латт эшаш дола осташ, химически реагенташ Iалашъяра гIулакх а. Уж санна дола кхоачамбоацараш нийсдаларах духхьала дIадахача шера йоаяь балха ха 10 эзар сахьат да, хIаьта из бахьан долаш паччахьалкхенна хинна зе 350 эзар сом да. Бурувдеттарий болх ритмично дIабахийтара Iалашо яра болх сихен цIенхашттаи тоабе безаш ба.

Бурув тохара болх чIоагIа тIехьатетт кхоачамхилал транспорт ца хиларо я, къаьстта бурув тохача эша турбаши автобочкаши дIаяхьара эша прицепаш ца хиларо а. Складашка уж материалаш шортта йолаш я, хIаьта уж дIаяхьара эша автотранспорт ханнахьа Iалашъяц. Из болх лоацача хана цIенхаштта тоабе беза транспортии организацей кулгалхеша.

КПСС XXIV-ча съезда сийленца пакъабахаран нийслагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIайиша социалистически декхараши кхоачашдаран хьинар кхо ца деш къахьегаш ба республикера бурувдеттараш. Хоьш махиллара 1971 шера 5-январе хиннаб «Мехкдаьтта промышленностеи геологоразведочни организацешкеи хьалха латтача бурувдеттача бригадай опыт шерра йоаржаярах» бола КПСС ЦК соцам. Парте Центральни Комитето белгалдоаккх хьалха латтарий опыт шерра дIайоаржаяро производства резервах бизза пайда эца, къахьегама овсарле лакхъе, бурув тохарга дIабола мах лохбе торо хулийтаргхилар.

КПСС ЦК соцама жоп а луш нийслагIча пятилеткагIа 17,5 эзар метр бурув тохара йола патриотически инициатива дIайолаяьй бурув тохара балхий Старогрозненски управленерча Крамаров Гаврилл Васильевич керте латтача бурувдеттача бригада. Цо социалистически яхье тIахьийхай тIехкIоаргача 3,5—4 эзар метр йолча скважинашта шера тоха бурув тIа-тIа дукхагIа хилийтара, бурув тохара сухал лакхъяра, авари йоацаш бурув тохара. Из инициатива хьал а лаьца хьинар кхо ца деш къахьега деза Нохч-ГIалгIайчен ерригача бурувдеттача бригадаша. Цо торо хулийтаргья мехкдаьтеи гази даккхара паччахьалкхен план толамца кхоачашъе.

* * *

ПРЕНЕЕХ эггара хьалха къамаьл дир Старогрозненски бурувдеттара балхий управлене буровой начальника нов. **Крамарова.**

— Тха бригада, аьлар цо, бурув тохара пхе шера план дийшерен йис беттеп кхоачашъяьй. Цу юкъагI кходаьд 206 эзар сом. Оаха дикка тIехкхоачашйир юбилейни шерара задании социалистически декхараши.

Масала, нагахьа санна 1966 шера тха бригада 3542 метр бурув теха дале пятилетка тIехьарча шера 4187 метр техар. Цунга хьежжа дикка лакхъеннай цхьан бетта станока коммерчески скорость а.

Къаьстта доккхий толамаш даьхад оаха № 60 йола Хаян-Кертерча скважинана бурув тохача. 1969 шера 3064 метр бурув тоха дезача 3480 метр кIоарга бурув техар, коммерчески скорость 483 метрага дIа а кхоачаеш.

Скважинана бурув техар «Уралмаш-4э» яхача установкапа. Лоабата раствор кийчъяран езъялийтаран оттаьяр кхоъ глиномешалка, гидро-пистолет. Промывочни ковчал цIенъеш яр кхоъ вибросеть.

Бригада къахьегам дика вIаштIехьбаккхар бахьан долаш йиш хилар къахьегама овсарле бIарччача управленерчул дикка лакхъе а пайда эца ха 83,3 процентага дIакхоачае а.

Скважинапа бурув тохара технологи бригада членашта дика йовзари оборудованех кхетамца пайда эцари бахьан долаш, конструктивно-технологически картага хьежжа болх бар бахьан долаш вIаштIехьдаьннад осташ кходе а бурув тохилга сихде а.

Керттерча балхашца цхьана дегIерт тхо гIонна дола балхаш а. Хьожаргда вай укх цифрашка. Масала, бурув тохарга тха управлене дIайохийт 60,8 процент балха ха, хIаьта тха бригада — 83,3 процент. Балха юкъе нийсъенна осложненеш дIайоахаш 3,1 процент ха йоаю управлене, оаха — 1,1 процент. Тха бригада авареш йоацаш бу болх, хIаьта управлене уж дIайоахаш 11,7 процент ха йоаю.

Тха бригада технико-экономически хьоккхамаша гучайовх бурув тохачара къахьегама овсарле лакхъяра йола йоккхий торонаш. Керттердар фуд аьлча, из да бурув тохара технологи бокъонца кхоачашъяр, зIамигача механизацех кхетамца пайда эцар, керттерен гIонна долеи балхаш цхьаналар, къахьегама дисциплина чIоагIа хилар. Нагахьа санна цхьайолча хана болх ца беш тхо ха яккха езаш хиннадале а из зехьа йоаяцар бригада членаша — оборудованена профилактикеи ремонти йора.

Цхьаькха хIама да, са белгалдаккха безам болаш. Бурув тохача хана оаха чIоагIа теркам тIабохийт скважина ствол цIенъяран цунна лоабата раствораца обработка яран. ХIара горизонтана кийчъю эффективнегIеи экономически пайданегIеи йолча тайпара лоабата раствораца обработка яра способаш. Из болх беча доккха дакъа лоац лоабата раствор кийчбеча инженераша.

Къахьегама овсарле лакхъяра чIоагIа лоархIаме да балха моттигашка вахта дIаялари хьавчари. Цхьабакъда сона хетаргахьа керттердар-м бурувдеттача бригаданара нах балхара дIабувлаш хувца ца балар да. Ер 10 шу соагIа ха я тха коллективерча берригача болхлоех 75—80 процент бароаш хувца ца луш хьабоагIа.

Тахан белгалбаха безам ба са къаьстта дика къахьегаш бараш. Уж ба смении мастераш Н. Кузнецов, М. Захаров, М. Масуев, слесарь В. Фролов, бурувдеттачун гIонча Б. Тагаев, лаборанткаш Битюцкаяи, Черкашинаи.

ХIанз тха бригада № 64 йолча Хаян-Кертерча скважинапа бурув тохаш я. Цун кIоаргал 3940 метр хургья. Цунна бурув тохача дика толамаш доах бригада. Цхьан станоко бетта 368 метр бурув тох. пайда эца ха 88,1 процент я. Цо хьахьокх Хаян-Керте бурув тохилга наьха санна сихде йиш йолга.

Дукха ха йоацаш КПСС Центральни Комитета тIайийнача соцам тIа цIи яьккхай тха бригада а. Цо гIоздаьхад бурувдеттарий дегаш. Оаха низ ца кхобеш къахьегаргда КПСС XXIV съезда сийна тIийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара.

ПАРТЕ ЦК соцамо чIоагIа хьинар айдаьд бурувдеттарий, аьлар МалгIабика бурув деттача балхий управлене № 899 йолча буровой начальника **Х. Хамурзиева.** Геологоразведочни балхаш шерагIа доаржадара, [illegible] Старогрозненски бурувдеттача балхий управлене бригада мастера Г. В. Крамарова даь кхайкарал дег тIара къоабалду оаха.

Соахк цхьа километр кIоарга йолча скважинана бурув тоха доладеннадар тхо. ПланагIа 3900 метр тоха дезача цхьан шера 4051 метр бурув техад оаха цхьаккха аварии осложнения ца хулийташ, цул совгIа Iочуяхийтай еза шиъ обсадни колонна.

Оаха даим йоакхо ю материалаш, запасной оатхалаш кходра, бурув тохарга дIадодар чухьнахьдаккхара, оборудованех кхетамца пайда эцара. Иштта къахьегар бахьан долаш 170 эзар сом гаргга лохдаьд бурув тохарга дIадодар.

Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад керда техникеи толашагIа йола методаши юкъейхьар бахьан долаш, бригаданара нах хувца ца баларах, производственни дисциплина чIоагIъяран наха юкъе бу кхетама белх тоабаран даим йоакхо ярах.

Оаха кхетадъ из де дезачун хьалхара юхьиг мара йоацилга, бурувдеттараshta хьалхашка латта декхараш Iалаьмате доккхий а чоалхане а да.

Шийн торонашка а хьежа тха бригада укх тайпара декхараш тIаэц керлача пятилетка хьалхарча шера. 1971 шера бурув теха йоаккхаргья № 899 йола скважина, хIаьта август бетта бурув тоха доладургда № 910 йолча скважинана. Шу чакхдалалехьа цунна 2400 метр бурув тохаргда, е вешта аьлча, цхьан шера тоха бурув 3000 метрага дIакхоачадергда. Пайда эца ха 80 процентага дIакхоачае, бурувтохарга дIадодар 200 эзар сом кIезигде, коммунистически къахьегама бригада яха цIи яккха лерхI оаха.

КПСС XXIV съезд хьаеллача денна бригада дош деннад 300 метр бурув тоха дезача 400 метр бурув тоха.

Уж декхараш тIа а нийца МалгIабика бурувдеттача балхий управлене еррига бригадаш мамогга дукхагIа бурув тохара тIахьийхай оаха. Балха опыт, прогрессивнегI йола методаш дIаюха йовзийтар чIоагIа лоархIаме долга теркал а деш оаха социалистически яхье ех В. И. Казенный начальник волча буровой коллектив.

МЕХКДАЬТТА промышленностеи геологоразведочни организацешкеи хьалха латтача бурувдеттача бригадай опыт шерра дIайоаржаярах» бола КПСС ЦК соцам дог раьза хинна хьалхьаьцаб тха районни инженерно-диспетчерски служба ерригача бригадаша, аьлар ше къамаьл дIадоладеш Грозненски бурувтохара балхий управлене районни инженерно-диспетчерски служба начальника нов. **Басина.** Али-Юртэльдаровски РИДС-в ерригача бурувдеттача бригадаша доккхий социалистически декхараш тIайийнад КПСС XXIV-ча съезда сийленца накъаяхара. Дукха мероприятеш белгалъяьхай уж толамца кхоачашъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, паччахьалкхен средстваш кхояра. ЦхьоалагIча квартале чланагIа тоха деза бурув 4480 метр долча оаха тоха лерхI 4600 метр бурув. РИДС-а бурувдеттара мастераш нов. Крамарови Казенновн керте латтача бригадай опыт шерра дIа а йоаржаеш цох бизза пайда эца.

Уж декхараш толамца кхоачашде торонаш йолаш я тха. Тха службе дукха бригадаш я шоай торонех бизза пайда а эцаш хьинаре къахьегаш. Царех я бурув тохара дIадахача шера план хилал хьалха кхоачашъяь бурувдетта мастераш нн. Мау, Феоктистов, Черников, Мирзоев, Гусаков керте латта бригадаш. Шоай плани социалистически декхараши тIехкхоачашдарал совгIа цар дукха паччахьалкхен средстваш кхояьй. Нов. Мау керте латтача бригада шера планагIа тоха дезаш хинна бурув 3243 метр йолча соахк цо техар 4201 метр я.

Тха болх ритмично дIа ца бохийташ дола кхоачамбоацараш а нийслу. ЦхьоалагIча декабре дена «Грознефть» объединене чу мел йоагIа предприятеш кердача структурагIа болх бе йолаеннай. Цох дикка пайда баьннаб. Ерригача бригадаша хIана яьяп аьшна кхоачашъяьй январь бетта план. Цхьабакъда, материально-технически Iалашо еча хIанз а тIехьа дукха кхоачамбоацараш нийсденнад. Цун керттера бахьан да Iалашойн бизаш гаьна хилар. Цудухьа бурув тохарашца болх ца беш латташ дукха ха йоакхаш моттигаш нийслу. Цунна дувзаденна кIезиглу тохаш дола бурув.

ХIанз бурувтохара балхий Грозненски управлене коллективо керда бурув тоха доладергда Аргун, Рошня, Дружба яхача майдашка. Цигара болх хьовзам боацаш дIабахийтара хIанзехьа кийчъе еза пига дIайттаергйола ткъо вагон — бытовкаш. Тха балха чIоагIа Iаткъаш да бурувдеттарий кадраш ца тоъаш хилар. Цун бахьан да каст-каста болхлой дIа-юха бувлаш хувцабалар. Уж дIабувл балхара чуIе цIенош ца хиларах. Бурувдеттараш дIа-юха кхувла машинаш а цу гIулакха лаьрхIа кийчъяь яц, ханнахьа хьа а ххачаш уж. Цудухьа 20—30 километр гаьна ядача буровойшка ханнахьа дIакхачаш бурувдеттараш. Цу гIулакхо дукха балха ха зехьа йоайт. Уж кхоачамбоацараш дIа а доахаш тоабергба оаха гхоай болх укх шера.

ОАХА дег тIара къоабалбаь тIанийцаб «Мехкдаьтта промышленностеи геологоразведочни организацешкеи хьалха латтача бурувдеттача бригадай опыт шерра дIайоаржаярах» бола КПСС ЦК соцам. Цу лоархIамеча документа маIан вай массане а кхеталеш да, аьлар Карабулакски бурув деттача балхий управлене районни инженерно-диспетчерски служба начальника **Б. Косакова.** ДIахо цо дийцар С. Михайлов, В. Терлецкий, А. Золин, В. Буянов керте латтача бригадай опытах, цар доахача толамех.

Масала, С. Михайлова бригада кхоачашъяьй пятилетка а юбилейни шера план а. КПСС XXIV съезда сийна яхье яьннача бригада укх деношка кхоачашъяьй 1971 шера хьалхарча квартала план а.

Фуд С. Михайлова бригада иштта дика болх бара бахьан? Уж дукха да, масала, кхи теха бурув раствора бурув гохалга, одношарошечни гидромониторни остех пайда эцилга, иштта кхыдараш юкъехьахьар. Алханчурте № 1003 йолча скважина 3600 метр бурув техад С. Михайлова бригада 1200 метр йIаьха йола кондуктор Iочу а ца йохийташ. Алхха из цхьа операци ца яр бахьан долаш 49 эзар сом кходир бригада.

Хьалха латтараша дIадоладаьр шерра хьаллаьйад. ХIанз А. Золина бригада № 167 йолча скважинана 2612 метр бурув а теха 1350 метр йIаьха йола кондуктор Iочу а ца йохийташ технически колонна дIаоттае кийчлуш я.

Бурувтохилга сихдара чIоагIа лоархIаме да бригади членаш балхара дIабувлаш хувца ца балар. ТIаккха йиш хул болхлой говзал лакхъе, авареш йоацаш болх бе.

Хьалха латтача бригадай технико-экономически хьоккхамаш лакха да укх шера. Масала, С. Михайлова бригада январь бетта план 129 процент кхоачашъяьй, болх бу ха 82,1 процентага вIакхоачаяьй. Иштта дика толам баьккхаб нов. Шлякова бригада а. Цудухьа хьалха латтарий опыт йоаржаяра а юкъеяхьара а даим йоакхо ю оаха.

Тха управлене коллективо къоабалдаь тIанийцад Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта лехарашка нов. Крамарова бригада даь кхайкавал. КПСС XXIV съезда сийна яхье яьннача тха управлене кхоачашъяьй бурув тохара январь бетта план, дика лел гIулакхаш феврале а.

Производства торонех дикагIа пайда эцара, экономе режим чIоагIъяра, производства культура лакхъяра гIаерзаяь цхьайола организационно-технически мероприятеш чакхъяха лерхI Карабулакски управлене. Эггара хьалха кIоаргга Iома а яь йоаржаергья С. Михайлова бригада опыт. Ер бутт чакхбалалехьа болх бе йолалургья бурувдеттарий говзал лакхъергйола занятеш. ДIахо а шерра юкъеккхуьаргда одношарошечнии гидромониторнии осташ. Укх шера 400 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое дош деннад энергетикаша. Буровойш хьалъяра ханаш лоацъяра, вышкаш хьалъеча шерра юкъеккхуьаргья сетевой планировани.

ВАЙ республика бурувдеттараша шоай производственни программа кхоачашъярга хьежжа, цар керда майдаши кIоаргленаши караерзаярга хьежжа дегIаухаргда мехкдаьтта доаккхилга, — аьлар «СевКавНИИПИнефта» института директора заместитела **В. Петрова.**

ХIара шера кIоарсагIа бурув детт скважинашта, чоалханегIа хул бурув тохара конструкции технологии. Дукккача факторех тийша да бурув тохача толам баккхар. Царех керттердар толашагIйола методаш, керда техникеи технологии балха юкъекхахьар, производства культура лакхъяр да.

Тха института къестаю кIоаргача скважинашта бурув тохарца ювзаенна йола проблемаш, производственникашца айхха бувзам болаш къахьег Iилмахоша.

Института кийчъяь а цун болхлоша дакъа лоацаш а № 47 йолча Заманкулерча, № 49 йолча Хаян-Кертерча, № 906 йолча МалгIабикерча скважинашка юкъейнхьай обсадни колоннай смении секцеш. Дукккача скважинашка тIахьожам лоаттабу обсадни колоннаш тишъеннайи хьожаш. Iилмахоша практически новкъостал ду осташ дохаргдоацаш оболочка тIайоаллара, бурув деттача турбашта шаровой кронаш тIаехк. хIанз тохкамбеш латт ветовии превентерашта. Хьа я даь производствана юкъейнхьай колоннкови остий керда конструкцеш. Укх шера тохкам бергба «Славутич» яха тIех чIоагIача материалах хьадаьча осташта. Iилмахоша кийчъергья екъача реагентех пайда эцара инструкци. майкопски тIерча мелан бурувтохача эша коачалаш хьахаржара рекомендацеш оттаергья.

Бурув тохилга сихдара йоккхий торонаш хьаелл реактивно-турбинни способ юкъейоалаяро, спиральни центраторех пайда эцаро. Ца доагIаш дицдалийтад вайцига гидромониторни осташ.

«Мехкдаьтта промышленностеи геологоразведочни организацешкеи хьалха латтача бурув деттача бригадай балха опыт шерра йоаржаярах» болча КПСС ЦК соцам тIа белгалдаьха бехктокхаме декхараш кхоачашдара производственникашта хьинаре новкъостал дергда тха института Iилмахоша.

ТРИБУНА тIа ва бурувтохара балхий Октябрьски управлене Малхбузехьарча Гудермеса майде бурувтохаш йолча бригадана керте латта бурувдетта мастер нов. **Касьянов.** Ленински юбилейни шу дог гIоздоахача къахьегама толамашца чакхдаьккхар тха бригада. Бурув тохара шера план 140 процент кхоачашйир оаха. Бурув тохарга дIабода мах лохбарах, химически реагенташ: утяжелитель, кхыйола материалаш кхоярах, бурув тохара сухал лакхъярах духхьала цу цхьан шера паччахьалкхенна бригада баь пайда 144 эзар сом да.

КПСС XXIV-ча съезда сийленца накъавхара тха бригада доккхий социалистически декхараш тIанийцад. Цу дезача денга кхачалехьа хIанз шоаш бурув тохача скважина тоха бурув 5100 метр кIоаргдалийта лерхI. Уж декхараш дизза кхоачашдара цахаддаш лакхъю бригада бурув тохара сухал. Бурувдетта мастер нов. Крамаров керте латтача бригада дIайолаяь инициатива хьал а лаьца пятилеткагIа 17,5 эзар метр бурув тоха социалистически декхараш тIанийцад бригада, хIаьта укх шера тохаргда 4 эзар метр бурув. Бурув тохача ханах пайда эцара боарам 82,2 процентага дIакхоачийтаргба, из хул планал дуккха дукхагIа.

Оаха доаха къахьегама толамаш дуккха дикагIа хила йиш яр, нагахь санна тха балха Iаткъаш дола цхьадола кхоачамбоацараш хиннадецаре. Масала, дIадахача бIарччача шера биззача низаца пхе бетта мара болх банзар оаха, вокх бетташка бурув тохача эшаш йола турбаш ца хилар бахьан долаш дукхагIйолча хана сеца лаьттар болх.

Бурув тохара сухал лакхъяра чIоагIа лоархIаме да ханнахьа бурильни турбаш, химически реагенташ Iалашъяр. Шоай балха тIа нийслуш дола кхоачамбоацараш дIадахара новкъостал дийхар цо Iилмахошкара а. Юххера шийн къамаьл чакхдоалаш цо аьлар: тхо дог тийша да нийслу халонаш эша а еш КПСС XXIV-ча съезда сийна тIанийца социалистически декхараши нийслагIча пятилетка хьалхарча шера плани толамца кхоачашъергхиларах.

БУРУВДЕТТАРИЙ къахьегама хьалаш цIенхаштта тоаде дезаш хилар белгалдаьккхар ше къамаьл де волалуш мехкдаьтта промышленноста болхлой обкома союза председатела нов. **Зубкова.** Хьалха латтача бурувдеттарий опыт шерра дIайоаржаяран цох бизза пайда эцаран кIезига лоархIам болаш дац бурувдеттарий бытовии къахьегамен хьалаш тоадар. Тахан укх активе балха тIа хьалха латташ хиларца ювцаш йола бурувдетта мастер нов. Хамурзиев керте латтача бригада къахьегама хьалаш чIоагIа хала да, иштта во да бурув тохара балхий МалгIабикерча управлене кхыча бригадай къахьегама хьалаш а. Цар болх дикагIа дIабахийтара сихха уж тоаде дезаш хилар белгалдаьккхар цо. ХIара бурувдеттача бригаде хила еза царна эшаш йола бытовкаш, Iалашде деза царна эшаш дола спецбарзкъаш, бIайха кхача цар бургбола гIулакх вIаштIехьдаккха деза. Цунца цхьана тоалургба бурувдеттарий болх.

МалгIабикерча бурувдеттараша транспорт Iалашъяра болх къаьстта эсала лел. ХIара дийнахь царна хьахьожае езаш я 24 автомашина, цхьабакъда хьахьежаераш 12—14 автомашина мара хилац, хIаьта царех цхьаяраш еха йолаш моттигаш а нийслу. Цу гIулакхо чIоагIа тIехьатетт бурувдеттарий болх. Цу тайпара кхоачамбоацараш нийслу бурувтохара балхий кхыча управленешка, районни инженерно-диспетчерски службашка. Лоацача хана уж кхоачамбоацараш дIа а даьха бурувдеттарий болх ритмично дIагIоргбола гIулакх вIаштIехьдаккха дезилга белгал а доаккхаш чакхдалийтар цо шийн къамаьл.

РЕСПУБЛИКЕРЧА бурувдеттарий актива собрани чакхйоалача хана лоацца къамаьл дир «Грознефть» объединене начальника нов. **Назарова.** Цо белгалдаьккхар хьалхашка латта декхараш лоархIамеи бехктокхамеи хилари уж толамца кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьега дезаш хилари. ШерагIа йоаржае еза, аьлар цо, хьалха латтача бурувдеттача бригадай опыт. Бурув тохара эша керда техникеи технологии производствана юкъе а кхухьаш бизза пайда эца беза чурча торонех.

Шера хьадоаккхача мехкдаьтта боарамга диллача Къилбаседа Кавказе республикерча мехкдаьттахоша хьалхара моттиг йоаккхаш хилар белгалдаьккхар оратора. Мехкдаьтта даккхара даькъе Бакурча мехкдаьттахоел хьалха даьннад вай, хIаьта вай мехка ялхлагIча моттиге латт вай мехкдаьттахой. НийслагIа пятилетка чакхйоалача хана вай республике доаккхаш долча мехкдаьтта боарам 25 миллион тоннага дIаккхача безаш ба. Цунца дувзаденна бурувдеттараshta хьалхашка латтараш доккхий декхараш да. Мамогга дукхагIа хилийта еза мехкдаьтта запас. Уж декхараш бурувдеттараша толамца кхоачашдергда нагахь шоай торонех цар бизза пайда эце. Уж шортта йолаш я. Вай мехка хьалха латтачарех ба вай бурувдеттараш, аьлар цо. Халача, чоалханерча хьалашка скважинашта эггара кIоаргагIа бурув тохаш бараш вай буровикаш ба. Нийслу халонаш эша а еш дIахо а хьалха латтачарна юкъе уж хила безаш хилар белгалдоаккх.

Бурувдеттарий болх ритмично дIа ца бохийташ дола цхьайолча моттигашка нийслу кхоачамбоацараш, уж дIадахара де дезарех лаьца дийцар цо.

Актива собрани чакхъяьлча цига дакъа лоацаш бараш берригаш раьза а болаш дийцача дешах лаьца бола соцам тIанийцар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) республикерча бурувдеттарий актива собрание дакъа лоацаш бола бурувтохара балхий Старогрозненски управленера бурувдетта мастер А. А. Гунько, цеха начальник Р. Лопатина бурувдетта мастер В. П. Слесарев, буровой начальник Г. В. Крамаров.

Т. Николаева сурт.

ПАРТИЙНИ ВАХАР
КОММУНИСТАША ХЬОКХАМ ТЕЛ

Чакхбаьннаб 1971 шера хьалхара бутт. Денгара-денга гаргахкхоачаш латт КПСС XXIV съезд хьаелларгIйола ха — 30 март. Чакхъяьннача пятилетка советски халкъа баьча боккхача балха итог ергъя цо. Беркате лераш юташ чакхдаьлар дIадаха шу. Тха района къахьегамхошта, партийни организацена наьха къахьегамеи политически хьинар къаьстта лакхдарца белгаладар из. ХIаьта хIанз из болам кхы а чIоагIбеннаб, шербеннаб. КПСС XXIV съезда сийна района предприятей, боахамий, учреждений коллективашка шерра социалистически яхь яржай ленински юбилейни къахьегама вахта дIахо яхьара, хьамсарча парте съезд хьаеллача денна дикача къахьегама толамашца накъадахара.

Аз дика а хеташ белгалъю КПСС XXIV съезда сийна яьржача яхье хьалха латтача района дикагIа йолча предприятеех цаI — трикотажни фабрика. ДIадахача шера йиълагIча квартала итогех КПСС райкомеи райисполкомеи карара-кара тела Це байракх хьожайир цу предприяте коллектива. Укх шера балха темпаш кхы лох ца еш къахьег трикотажникаша. Кердача шера январь бетта товарни продукци арахецара план 110 процент, продукцена реализаци яра план 100,5 процент кхоачашйир предприяте коллективо. Уж толамаш даха вIаштIехь даьннад фабрика дирекцеца цхьана партийни организаце коллектива хьалхашка латта декхараш дIадовзийташ, уж кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбоахаш организаторски болхчак хбахарах, болхлошта, инженерно-технически болхлошта гIулакхерча наха юкъе кхетам болх беча тайп-тайпарча формаех пайда эцарах.

Трикотажни фабрика коллектива хьинар кхы я чIоагIагIа айду коммунисташеи комсомольцашеи доахача толамаша. Иштта съезда сийна яьржача яхье къаьстта дика къахьегарца белгалбаьннаб коммунисташ основовязальни цеха тIахьожамхо Мельникова Зина, вязальщица Берсанова Кайпа, швейни цеха тIахьожамхо Сорокина Екатерина, иштта кхыбараш. Маьхе инициатива луш дIаболабаьб шоай болх укх шера цу фабрика коммунист А. Сагов Керте латтача красильно-отделочни цеха комсомольцашеи кагирхошеи. Съезда болх бергболча дерригача деношка кхояьча бедалца болх бе дош деннад цар. Цар инициатива мога а яь хьаллаьцай фабрика ерригача коллективо. КПСС XXIV съезда сийна кхо тонн кIадах 15000 трикотажни издели арахеца дош деннад фабрика коллективо.

Цу хьакъехьа хIанзле царна карагIдаьнна дукха да. Иштта съезда сийна тIайица декхараш кхоачашдеча дика къахьегама толамаш доах «Электроинструмент» завода, Назрановски лесхоза, маьхказавода, райпо коллективаша.

Цу коллективаша сийленца кхоачашъяьй январь бетта задане.

Къаьстта дукха да де дезараш укх деношка района юртбоахама къахьегамхой. Совхозий къахьегамхоша къовсам лоаттабу паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъяра, дизаи йIайхача хьалашкеи хьайбаш Iангара дахара, бIаьсти кхашкара балхаш де эшаргйола техника йиллача ханал хьалха ремонт яь дIаоттайира, дIаде эшача боараме фу кийчдара, иштта дIахо.

Паччахьалкхенга дулх дохкара план массанел дикагIа кхоачашъеш хьайоагIа «Октябра 40 шу» совхоза коллектив. Укх шера 16 январе паччахьалкхенга дулх дохкара квартальни план кхоачашъярах рапорт делар цо. Иштта районе массанел хьалхагIа кхоачашйир коллективо паччахьалкхенга шура йохкара план а.

Чуйнна юртбоахама техникана ремонт еш ба «Назрановский» совхоза механизатораш: ремонтни бригадашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяй совхоза партийни организаце. Берригача механизатораша барттайна, балха овсарле денна лакхъеш къахьег. Цу хьакъехьа къаьстта белгалъе йоагIа Аьлте-юртарча отделене коммунист Б. Джамбуриев керте латта бригада. Бригадерча 11 тракторах йис бокъонца тоаль дIаоттаяьй механизатораша. БIаьстан балхаш дIадоладе кийча йолаш латт сеялкаш, нохараш, макхаш, иштта кхыйола инвентарь.

Съезда сийна яьржача яхье дика толамаш доах района дукхагIа болча доаркаша а. ДукхагIа шура яккхара района хьайбаш леладерашта юкъе яьржача яхье хьалха латт Социалистически къахьегамма Турпал Барахоева Лемка, Чигиева Лида, Оздоева Люба, СССР Лакхехьарча Совета депутат Темурзиева Роза, иштта кхыбараш.

Дика къахьегарца белгалбаьннача коммунистий список кхы а йIаьхье йиш я. Производственни заданеши социалистически декхараши кхоачашдеча шоашкара хьокхам гойт цар района къахьегамхошта.

Района коммунисташа теркал ца деш дисац шоай балха нийслуш дола кхоачамбоацараш а. Уж сихагIа дIадахара наькъаш тохкаш ба уж. Района партийни организаци денна беча организационно - партийни а политически а балха тIехьъюса предприятеш хьалха латтаращца нийсъе гIерт.

Дукха ха йоаццаш хиннача района партийни актива собране «ТIайица декхараш къахьегамхоша кхоачашдареи КПСС XXIV съезда сийленца кийчо яь накъадахареи района партийни организацена хьалхашка латтача декхарех» яха дош дийцар. Ленински парте съезда хIара коллектив сийленца накъаяхара, ийслагIча пятилетка хьалхарча шереи план ханал хьалха кхоачашъяра хьакъехьа соцам тIайийцар активо.

О. ГОСТИМИРОВ,
КПСС Наьсарен района хьалхара секретарь.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ДУВЦ ОАХА!

Дукха бераш долча ноаношта «Мать-героиня» яха сий дола цIи елларах

1971 шера 3 февзале арадаьнача СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа «Мать-героиня» яха орден а СССР Лакхехьарча Совета Президиума Грамота а тIехьа «Мать-героиня» яха сий дола цIи еннай итт а кхы дукхагIа а бераш даьчеи хьалкхедаьчеи ноаношта, цу даькъе **Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла:**

1. **Бачаева** Бесирта цIен-нанна, Ножай-Юрта района Ножай-Юрт.

2. **Бетирбиева** БучIийна — цIен-нанна, Ножай-Юрта района Ножай-Юрт.

3. **Бисултанова** Маймута цIен-нанна, Урус-Мартана района юрт Урус-Мартан.

4. **Висангираева** Чочона — цIен-нанна, Шелковской района Шелковская станица.

5. **Измайлова** Якъуба Тамарена — цIен-нанна, город Назрань.

6. **Кодзоева** Бексолта IайнаIийна — цIен-нанна, город МалгIабик.

7. **Кокорхоева** Хьасана Тамарена — болхлочоа, город Назрань.

8. **Курсаева** Кебирата — цIен-нанна, Урус-Мартана района Комсомольская юрт.

9. **Мержоева** Батарбика Райхьанта — цIен-нанна, МалгIабика района Покхха Ачалкхе.

10. **Чегмосова** Александра Ильиничнана — болхлочоа, Шелковской район.

11. **Шаптукаева** Хьасана Хаврана — цIен-нанна, Шелковской района Новощедрински станица.

МОСКВА. СССР ВДНХ хьокха оттаяь я икъа еш сага организма доархIамегIара ши функци кхоачашъеш — дегеи пехкийи балхах доархIаеш йола цхьа тамашийна аппарат. Цхьаккха тайпа гIалат ца хулийташ йола автоматика оттаьй цунна чу. «Дог-пехкаш» яха керда аппарат дукха ца говш дуккхача медицински учреждений хирургически отделенешка кхоачаргья, дорий тешаме гIонча хургья.

СУРТА ТIА: «дог-пехкаш» яхача аппаратага хьожаш ба павильоне баьхка нах.

В. Созинова сурт.
ТАСС фотохроника.

МЕХАНИЗАТОРАШ ЛАЬТТАН ДАЙ ХИЛА БЕЗА

Боахама кулгалхойи специалисташи мел дика а говза а хилийта, бакъда, лаьттана гIулакх дерий хьинарга, цар кхетамга хьежжа мара хургдац кхашкара доала беркат, хIана аьлча лаьтта оахар, тоадер, цунна кхы мел дола гIулакхаш дераш уж ба.

Цудухьа Iалаьмате лоархIаме гIулакх да хIара механизатор шийна тIадиллача декхарах дог лазаши бехктокхаме хеташи кхоачашдеш хилар. Тха района боахамашкара дукхагIйола кхоачамбоацараш нийсделар бахьан а — дуккхача специалистий, кулгалхой, ялаташ кхедерий шоай декхарех лаза доагIача тайпара дог ца лазар да. Шерагара шерага механизатораш ца тоъар бахьан долаш дукха халонаш увтт «Степной» совхозе. Ялаташ чуэцача хана доаладхарча боахамашкара меттел кхыча районашкара а комбайнераш леха безаш хул совхоза кулгалхой. ХIаьта шоай механизаторий кадраш цига дукха хувцалу, кхыча боахамашка, предприятешка дIаух уж. Из проблема я «Дружба» совхозе а, кхыча боахамашка а. Квалификаци йола механизатораш цхьан метте сеца болх беш ца хилара бехке бараш цигара кулгалхойи керттера специалисташи ба. Ялаташ кхедерий балхацара безам совбаккха декхарийла ба уж. Механизатораштa шоай балхах мел ахча, ялат доагIа хайта деза хьалхха а, кIаьгта белгалдаха деза хIаранеи массане юкъареи декхараш. Лоацца аьлча, мелал ца еш хIара денна дIакхаьхьа беза болхлошцара кхетама болх, довза деза цар хьашташ. Иштта болх вIаштIехьбаккха йиш хургья, нагахьа санна нарядаш ца язъю боахама расчет балха юкъе йоалайой. ХIара тракторно-кхаш леладерий бригадашка хила деза дика оттадаь технологически карташ. ХIанзлехь ховш хила деза малагIа культураш дIаюургъяи мичахьа юургъян. Цу бригада ховш хила деза шоай доалахь мел техника, инвентарь я. ХIара механизатора, бригада члена ха дезе бергболча балхах шоаш фу, эцаргда, иштта кхыдараш.

Иштта гIулакхаш кхоачашдеча ялаташ леладерий производственни дисциплина лакхъю, балхацара безам совбоаккх, дуккагIа юртбоахама продукташ яхара тIаерзаю цар уйла.

Боккха теркам тIабохийт вай партеи правительстваи юртбоахам дегIабоалабара. Кердача пятилетках дуккагIа лургья колхозаштеи совхозаштеи юртбоахама техника, тайп-тайпара минеральни удобренеш, иштта кхыдараш. ХIаьта хIара юртара къахьегамхо декхарийла ва, цу йоакхонна жоп а луш, шоаш леладеча лаьттара дукхагIа беркат чуда.

ХIара колхозе, совхозе дукха я хIанзалца пайда ца эцаш хинна боахама чура торонаш. Из къаьгга хьахьокх тха районерча хьалха латтача къахьегамхоша. ДIадахача шера «Октябра 40 шу» колхозерча Алакаев Хьамзата тракторно - кхаш леладеча бригада шоаш дIайийнача хIара гектара тIара 46 центнер кIа даьккхар, хIаьта «Кавказ» колхоза Арсамбиев ЯрагIе кулгалдеча бригада — 30,5 центнер даьккхар.

Мишта вIаштIехьдаьннад цар уж толамаш даха? Цу даькъе керттера дар агротехниках бизза пайда эцар да. Дика тоадаьча лаьтта хапаш ца тулийташ дIадийра ялат. ДIатоссача фух а эиь азотни фосфорни удобренеш тейсар кхашка. БIаьстан юххье цу участкашка шозлагIа а фосфорни удобренеш тейсар, ший ханнахь лаьттаца тIоадал соцаргйолаш макха баьккхар, вегетационни хий диллар.

Цу тайпара лаьттанна гIулакх де торонаш района берригача боахамашка йолаш я, массанахьа а хьувкъаде йиш я ялаташ. Из кхоачашдара эца боагIача тайпара пайда эца беза агротехниках, дукхагIа йоакхо е еза механизатораш кийчбаран цар болх нийса вIаштIехьбаккхараи. Лакхбе беза лаьттанца болх беш волча хIара къахьегамхочун бехктокхам. Боахамашкарча хIара механизаторах бокъонца вола лаьттан да ве веза.

В. КОПАЕВ,
Гудермесски юртбоахама управлене керттера агроном.

Кхерам тIаоттабарах бехктокхаме озар

Юридически консультаци

Уголовно кодекса 207 статья тIа дIаяздаь латт: «Вуврга, дегIа эйп дергда е цIи теха боахам боагабергба яхаш кхерам тIатувсарах, нагахьа санна уж зуламаш дергхиларах кхера бахьан хуле» — лаьца воаллаш яккха 6 бутт ха тох е цхьан шерага кхаччалца исправительни балхаш дайт, е общественни бехк бу, аьнна.

Цу статья тIа бувцар бахача метIе отта вIаши юкъера гIулакхаш бахьан гражданашта юкъе отташ бола юкъара кхерам ба.

Кхерам тIатувсар общественни кхерамзлеи общественни порядоки телхаеш доаха зулам да, хIана аьлча бехке волчо леладеча гIулакхаша, моттийта а доацаш, бокъонца кхерам тIабоссабу гражданашта уж боабара, эйп бахара е цар боахам хIалакбара.

Кхерам тIатувсачо цу ший кхерамца вож унзара а сиIара а воах, цул совгIа, хьалашкеи кхерам тIатувсачун гIулакхашкеи хьежача, цо ше яхар кхоачашде а тарлу.

УК 207 статьяга хьежжа уголовни бехктокхаме озара гIулакх гражданий сатем лорабараи общественни порядок лораяраи тIадерзадаь да.

Кхыча тайпара а хул тIатесса кхерамаш, уж бахьан долаш беш бола бехк кхыча статьяш тIа хьахьекхаб, масала:

УК 193 статья ч. 1 аьннад, гIулакха тIарча сага е общественни болхлочоа, царга шоай балхаца дувзаденна дола е общественни гIулакхаш соцадайтар е кхерам тIатессачунна болча аьттонна хувцийтар духьа кхерам тIатувсарах а, хIаьта иштта граждании зулам е антиобщественни хьовзам ца хулийтача дакъа лоацаш хиларца дувзаденна цунна кхерам тIатувсарах а лирагIча бехктокхаме оза воагIа зуламхо. Масала: «Леснико хьу лораяра гIулакха волча общественни инспектора чIоагIа новкъостал а деш, цкъа санна цуккхаза а лийцав йийхка латта хьу бокъо йоацаш телаш ваьлла граждании. Эггара тIехьагIа ше лаьцача хьу хьокхаш ваьллачо, «тIаз а ваха хьахьийнад, нагахьа санна оаш со кхы мукъа ца вуте, ший аьттув баьннача минуте тайна могаш дола зулам шоана дергда ше, аьнна. Из кхерам цIагIарча гIулакхашца дувзаденнеи юкъе йоалла хьагI бахьан долаши тIатувсаш бац, из тIатувсе ший балха а общественни а декхараш кхоачашдеш волча лесникацарча моастогIалла. Из Iаьдала е общественни болх беш волча сага духьалара доккха зулам лоархI закона.

Кхы а лирагIа бехк бу УК 191—1 статьяй 2-ча частага хьежжа шоашта тIадехка общественни порядок лораеш болча милице болхлочоа е халкъа дружинника духьале ярах а хIаьта иштта кхерам тIа а тесса цу болхлошка бокъо йоацар дайтарах а.

Цу тайпара зуламе гIулакхаш лелаларах лаьца воаллаш яккха цхьан шерагара пхе шерага кхаччалц ха тох, нагахьа санна алхха общественни порядок лораяра даькъера шоай декхараш кхоачашдеш болча милице болхлочоаи дружинникаи низ барца е кхерам тIатувсарца дувзаденна еш из духьале хиннаяле.

Кхыча тайпарча хьалашкеи кхыча нахеи кхерам тIатувсарах бехктокхаме мишта оз закона кхыча Статьяш тIа дувц.

Зуламхоша е цар гаргарча наха тешага, бохам хинначунга е экспертага низагIа судебно - следственни органашта харц лодкъам байтарах е харц заключени яйтарах а хIаьта иштта теш, бохам хиннар е эксперт, царга харц лодкъамаш дайтар е харц заключенеш яйтар духьа, кхаацa эцарах а УК 183 статья тIа аьнначa тайпара бехк бе боагIа — лаьца воаллаш яккха 2 шерага кхаччалца ха тоха е исправительни балхаш дайта.

Цу тайпара зуламе гIулакхаш обществана кхераме да, хIана аьлча цар кегаду следственни органашa къоастадеш дола дош, судахоша из харцахьа дувцара кхерам хулийт.

Теша, бохам хиначо ховшешьа а харц лодкъамаш дарахи эксперта а переводчика а харц заключени ярахи УК 181 статьяга хьежжа набахта воаллаш яккха 2 шу ха тох е иззал йолча хана исправительни балхаш дайт, хIаьта шоашта болча пайдан духьа из даь хилар гучадоале, 2 шерагара 5 шерага кхаччалца суд ю.

А. БИРЮКОВ.
юрист.

Оаха яздаьчун лерагIа

Январь бетта 16-ча дийнахь арадаьннача «Сердало» газета тIа кепатехаяр «Даьга дIакхаьчача» аьнна корта а болаш корреспонденци. Наьсарен районии бувзама узлера кхоачамбоацараш дувцар цу тIа. Цу дешах лаьца Наьсарен района къахьегамхой депутатий Совета исполкома председатела тхога укх тайпара хоам бу:

Наьсарен района къахьегамхой депутатий Совета исполкома дIахойт «Даьга дIакхаьчача» яхача корреспонденце тIа дувцараш бакъхилар. Из дош дийцад района бувзама узла болхлой собране. М. В. Леонтьевай цIерагIа телеграфаца хьадайта ахча ханнахьа дIа ца кхачийтарагIа бехк бьб почтальона Гребенниковайнеи оператора Ужаховайнеи.

Телеграфаца перевод ярагIа цо сов денна 2 сом из дIакхача тIехьадалийтарагIа бехке волчун чотагIа нов. Леонтьевайна юха дIаденнад.

Доазол дехьара

КХОХКАМ ЧIОАГIЛУШ ЛАТТ

ЛОНДОН. 11 февраль. (ТАСС корр.). «ДIадаха ди Ольстера исторе чухь эггара чIоагIагIа хьовзам болаш дар», — яздора «Файнэншл таймс» яхача газета. ХIаьта цу дешаша цига лаьтта хьал ше ма дарра хьахьокх селхан хиннача драматически событеша.

Къилбаседен Ирландера кхохкам геттара чIоагIбаьб провокаторий гIулакхаша санна, иштта оккупационни бIуни полицеи гIулакхаша а. ДIадахача кIирагIа улицашка довнаш деча хана вийна Белфаста католически районашкара ши саг дIаволлийта юкъагIдаккха гIийртар дийнахь фашистал леладеш бола протестантски экстремисташ. Цхьабакъда, из цар вIаштIехьдаьннадац.

Улицашка довнаш деш боабаьрашта эттача таьзетех низ бола демонстраци хилар нах боабеши низаш деши юнионисташеи английски оккупаци онии Iаьдалашеи лелаеча политикана духьала.

Цу дийнахь Къилбаседен Ирландe керда бомбаш лийлхай. Би-Би-Си ши болхло а тIехьа пхи саг вийнав Тайрон яхача графстве болача наькъа тIа еллача мина цар автомобиль эккхийтача хана.

Цул цхьа ди хьалхагIа Белфасте английски броневика кIал а яха йийнай ялх шу даьнна йиIиг, хIаьта из ср бахьан долаш цIаькха а дов хиннад бахача нахаи салташтеи юкъе.

Белфасте санна Къилбаседа Ирланде кхыча городашка а гIувтташ латт нах. Когсайде — бахача нахаи бIунеи юкъе а ниттa довнаш хиннача Лондондерри яхача католически районе бода никъ юха а дIакъайлаб баррикадаша, хьамча чархаш чуйола склад йоагаяьй, тикай витринаш йохаяьй. Арме, Дангэнноне, Портадуане нах гIувтташ латт яхаш хоамаш ух.

А. ДРЯХЛОВ.

Агрессорий сий дайна гIулакхаш

«Цхьаккха саг тешаргвац Лаосе чухьалхар — из ханна лаьрхIа операци мара яц аьлча», — йоах Великобритане Коммунистически парте исполкома Политически комитета заявлене тIа. Цу тIа белгалдоаккх, «бокъонца иззамо бахьан дар хIанз а тIехьа тIема цIи йоагача Камбодже чухьалхача хана даькккар а». Английски коммунисташа гIахьех США-с Къулба Малхбоален Азе йолаьча кердача агрессена духьаларча протеста болам вIашагIболлара.

Американски авиаце чIоагIагIо а деш сайгонски бIу нейтральни Лаосе чухьалхаро чIоагIагIа реакци хьоаяьй Алжире.

Из «эхь дайна интервенци» «Индокитаера американски империализма агресси дIахо шерьяра» дола тешал санна лоархI кевайоазонои радиоси. Индокитайски ахгIайрен тIарча событеша хьахьокх, белгалдоаккх «Аш-Шааб» яхача газета, «джунглей закон», ВIашагIкхийтта Штаташ керте латтача империалистически лагеро ког гIортолга еш дола довиийи низийи закон кхоачашдеш хилар.

Индокитае лоаттаеча американски агрессена шоаш чIоагIагIа эгIазбаха хилар хьакхайкадаьд Амстердаме хиннача къахьегама Парте —Голланде эггара йоккхагIа йолча оппозиционни парте съезда делегаташа.

(ТАСС).

НАСЕРА ЦIЕРАГIЙОЛА ДОТТАГIАЛА ИНСТИТУТ

СОФИЯ. (АПН — «София-пресс»). Ше хьахиннача хана деиз кхо эзар совгIа специалист кийчваьв 1969 шера кхыча мехкий студенташта Болгаре йиллача Гамаль Абдель Насера цIерагIча институто. ХIара шера цуи студенташца дIаязбу Сирера, Ливанера, Кипрера, Алжирера, Вьетнамера, ерригача континентий кхыча мехкашкара бIаьш кагий нахи мехкарийи. Шин шера лаьрхIа я дешара курс. Ерригача дисциплинашта йоагI-йоагIаш йола кафедраш яккай. ХIанзарча аппаратураца нийчъяь я институтa кабинеташ.

Кастта Патрис Лумумба цIерагIа йолча халкъий доттагIала, Московски университета ший тайпара зIамагIа йола йиша а хинна дIаоттаргья институт. Дешар 4 шера дIаьхлургда. Йиь курс чакхъяьккха баьиначул тIехьагIа лакхерча образоване хьакъехьара дипломаш ийергья студенташа.

Александрия — йоккха экономически центр. хIара шера дунен тIарча дуккхача мехкий эзараш кемаш чакхдувлаш йола ВIашагIкхийттача Iарбий Республика форда наIараш.

Александрийий дегаоадло—Советски Союза новкъосталца хьалъяь судоверфь Кастта цун стапелаш тIара Iодаргда тIера мухь а тIехьа эзача 13 эзар тонн гаргга деза дола эггара хьалхара кема.

СУРТА ТIА: судоверфе.

В. СОБОЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Социализма мехкашка

ПОЛЬСКИ ШАХТЕРИЙ ПЯТИЛЕТКА

ВАРШАВА. Йолаеннача пятилетке хьалха а санна польски экспорта юкъе эггара дукхагIа кIор хургба. 1970 шу цу хьакъехьа рекордни дар — польски шахтераша экспорта 28,7 миллион тонн кIор баьккхар. ДIадахача шера экспорта баьккха кокс 1966 шера баьккха хинначул диазза дукхагIа хилар, хIаьта пхе миллион тоннага а кхаьчар.

Польски кIор хоатташ хилар хIара шера лакхлу, аьлар ТАСС-а корреспондентага арахьарча торговле «Углекокс» яхача сбъединене директора Л. Буляндра. КIор бохка рынкаш лаха езаш хилац тхо. Польски кIор эца безам бараш эшарел дукхагIа декхар оттадаьд — къахьегама механизаци яра наькъаца кIор баккхарга дIадодар дикка лохдар, керда перспективни районаш караерзаяр. Къахьегама хьинар чIоагIа лакхденна дIадоладаьд 1971 шу польски горнякаша, планал совгIа дуккха тоннаш кIор а бояккхаш. Укх шера планал совгIа 980 тонн кIор баккха декхар тIайийцад цар.

БУДАПЕШТЕ КЕРДА ТЕЛЕГIАЛА ХУРГЬЯ

БУДАПЕШТ. Кердача телевизионни гIалан проектай выставка хьайийллай венгерски столице. Цу сооружене дикагIйола вариант харжара конкурса итогаш ю цо. Конкурсе ейтай 36 проект, царех 11 жюре белгалъяьккхай оригинальни архитектуреи технически дика хIамаш доахкаши хиларах тарра.

Керда телевизионни гIала хIанз йолаш йолчул дикка лакхагIа хургья. Цо деш дола гIулакх дIакхоачаргда мехка бахачарех кхаь даькъах ши дакъа нах бахача моттиге. ГIала еш пуша хьалъергья вай ханарча оборудованеца кийчъяь керда технически службаш.

Выставка дIакъайлачул тIехьагIа, цига хьожаш хиннача наха хетачунга ла а дийгIа, хаьдда йола проект оттае йолаергья. Керда телевизионни гIала хьалъе йолаергья укх пятилетке.

«МОНГОЛКИНО» КЕРДА ФИЛЬМАШ

УЛАН - БАТОР. Творчески хьинар айденна къахьег «Монголкино» студе коллективо. Дукха ха йоацаш ший 35 шу дизар белгалдаьккхар цо. Халкъа революце шовзткъе итт шу доала юбилей тIакхоачаш массехк художественни документальни фильм кийчъю монгольски кинематографисташа.

Аратий революционни къовсам, феодализмагара социализмага даьннача халкъа хIама кхоллара къахьегам, вежарашха дола монголо - советски доттагIал —иштта я къаман киностуде кердача баьхий тематика.

ХIанз йоаккхаш латт «Чакхса доагIа Тамир» яхача фильма шоллагIа сери. Хьалхара сери зрителаша дика тIайийцача кердача художественни кинолента шерра хьахьокх халкъа революца йоала ха тIакхоачаши цун хьалхарча шерашке халкъа вахара хинна сурт.

Историко - революционни тема хетаяь я шоай даьй революционни къовсаме къоначa тIехьено деш дола новкъостали цо лоаца дакъеи дувцаш йола «Це байракхилг» яха фильм а.

МНРП хьаяьчеи монгольски революцена хьалхле лелаьчеи Д. Сухэ — Баторах дувцаш йола полнометражни документальни фильм хьаяь йоалаш латт.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА

Укх деношка Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета унахцIено лораяреи социальни Iалашонии массазарча комиссе заседани хилар. Цига дакъа доацаш бар республика врачебно-къахьегама экспертни врачебно - тIахьожамеи комиссей председателаш.

Массазарча комиссе ладийгIар «Республике инвалидность дехьярахи цунна профилактика ярахи» социальни обеспечене Министра заместителa С. А. Зазиянца яьча докладагIа.

Пренешка къамаьлаш дир республика керттерча эксперта В. Ф. Савина, врачебно-тIахьожама комиссей председателаша: Наурски больницерча — Н. А. Старшинина, Грозне № 1 йолча больницерча — В. М. Бельская, V-гIча горбольницерча — В. А. Рубанова, VII-гIча горбольницерча — И. И. Яблочкина, IV-гIча горбольницерча — Е. И. Левченкос, Iаьрхх Iа йолча врачебно - къахьегама экспертни комиссе председатела М. Л. Васильева. Лакхехьарча Совета массазарча комиссе председатела Н. Б. Мироновас.

Дийцача дешах врачебно-къахьегама экспертиза гоаярах, унахцIено дикагIа лораярахи къахьегама могашал меттаоттаярахи хьакъехьа рекомендацеши предложенеши тIайийцар массазарча комиссе.

КХЕРАМ ТIЕХБАЛАР

НЬЮ-ЙОРК. Къулбехьен Вьетнамерча американски эскара моральни хьал тахан миссел гIаддайна цIаккха а хиннадац. Из бакъдаьза ца боалаш ба хIанз кхыметтел Пентагона шефаш шоаш а. Цунца дувзаденна интервентий тIема денал дIадаьнна хилар хьагучадувл дуккха бараш тIем тIара здарах е тIом бе ца тигарах дийнна па Iеш, тIа-тIа дукхагIа а цар цIаккха юкъагIа ца юташ а наркотикаш увзаш хиларах а.

Ерригаш а йоацача даннегIа, алха цхьан 1969 шера героинана, марихуанана, морфена сов чIоагIа тIакхувц хилар бахьан долаш кхыча дунен тIа «дезертирал» даьд кIезига даьдале а 16 американски салтечо. ДIахорча шийтта бетта агрессорий эскаре наркомане боабаьраш массехказа дукхагIа хиннаб.

(АПН).

ХІАРА УРОКА — ВАХАР

ЗІаммигача кіеьнка «ваххагіча классе, ва со, ворхІагіча ва», аьлча цкъеза цецдуьл вай, доккхагІдараш. Цхьабакъда из цецаувла везаш хІама дац. Вай дІабІарахьежкаше а шийца водаву саг хІанзарча замо. Низ бац цо бер. Бокъонца бІарг сийрда а балалехьа ший ерргига къайленаш хьаела вакаро таханарча сага.

Уж уйлаш дагаухаш вьгІар со Карабулакерча школа хьехархочун Тарабанова Антонина Трофимовнай уроке. Нагахьа санна хІанзчул ткъо шу хьалха се хІанз ваглача классе со нийсвеннавалаpe хале дар из юккьанцара класс я яьлча со теша. Цу хана хьехархоша 4—5 классе деш хиниа къамаьл, хьехар да Антонина Трофимовнас халла мара варта тІехьашке бІарга ца гуча берашна дар.

ХІаьта а цо зІаммигача наьна шетам кІезигбац. Сиха лок бе-реша хьехархочо цІн яьнкхе деша дакъа, дош, хьарак, сиха ю предложенеш. Кадай лел хьехархочун кулгаш. Мичахьара доаладу ца хоеш гІажний, боабашкий «іуп доаладу» цо бераша доска тІа яздаьча дешай уйла ешша а.

— «Фу оал хІанз вайна гуча оалхазарех?». Сатем боацаш эга зІамига кулгаш урагІдолх.

— «Хьаяха йоагІараш гІажаш я, тІехьа йоагІараш — боабашкаш». Из Іохайна а валалехьа цхьаькха хаттар хоз класса.

— «Мишта йоагІа- уж?» - Урааник Павлик:

— «Нек а деш».

Хьехархочо еннача заданех доскана тІа а яхе цу оалхазарех дийза дешаш дага а лувцаш предложени вІашагІйола Земфирас кассерча алапех. Парташ тІа багІараше а ду из. Укх сакъате хоэгІа, нийсагІа, предложени хьан оттаьй хьожаш зІамига конкурс хургья.

Ца хаддаш хаттараш ду класса-га хьехархочо: «Укх деша юкъе зовне алап массад?». «Къора дараш массад?», «Дош малагІча бокъонех доакъошта декъ?», Вай яэаь предложени дог гІоздаккха оаларех я, а хаттар дерех я?».

Иштта листа, нийса, хоадам болаш дола жопаш классо юха а ухийт.

Цул тІехьагІа диктант хинар. Бокъонца лакхехьарча классашка санна хьехархочо Іо а ешаш, бераш шоай тетрадаш тІа язъеш йола диктант. Цхьа дукха ткъоераш йола чІонак хецаш йоагІа сомий га санна хийтар сона из урок. Иштта дукха ткъоеронаш, хозал, фантази яр цунца. Берий уйлаш, бІарга, лерга, кулга низага хьежжа чуийнна къахьега кхийра цу 45 минота.

Цкъаза хьехархочо царга ду хаттар, оала дош хьахезача царга кхеталургди-теш из, сов чоалхане, сов майра оалаш дий-хьогІ из аьле хетар. Бакъда, Антонина Трофимовнай юхь тІа цхьаккха а шекон белгало яцар.

— ХІанзарча берий кхетам вайна ца хеттача тайпара лакхбеннаб, — аьлар сога хьехархочо звонок техачул тІехьагІа. — Цунга хьежжа хила беза вай цар белаж тІа булла «мухь» а. Бай хуле цер кхетам, фантази, творчество юхаетт вай. Из чІоагІа кхераме хІама да. Сов беза хуле а мегаргбац. Цу гІулакхаца нийсъя оттаьй хІанз оаха бераштa хьеха керда программаш. ХІаьта а цу программаша шоаш кІезига пайда лургба хьехархочо ший уйлаш, творчество ІотІа а тохаш болх ца бойя.

Антонина Трофимовнай шорта я цу юкъе яйна педагогически говзал. Ше школе болх беча укх 28 шера Іоадаьд цо из мах баь варгвоаца духовни рузкъа. Цо хІара шера, хІара тІехьенна хІанз санна камаьрша дІателе а кхоачавац из — Іов.

Дукха ха езаргьяр урока чулоацам болча тайпара бувца. Укхка «доакъоеш» бар, бокхийчорех боакхаш санна, цо 30 берах цхьанех баьккха бехк, парташта юкъе гІопла дІа-хьа а ухаш цо хІаранена даь новкъостал, могаве везар могаве цо лийка дІайха дешаш, берий кІаьдденна пІелгаш мукъадоахаш яь физминутка, берий уйлаш сов озаелча, уж кІезиг-дукха йоаста а ялийта кхы а чІоагІа болх бара юкъетийса белаше дешаш... Дукха да дувца-м. Тамаш а яц дукха хилар, цу 45 минота Антонина Трофимовнас бераштa дІаденнар ший наб ца еш дІаяха бийсаш хилча.

М. ЗАНГИЕВ.

ОСМИЕВ Хьамзат

НИЙСХО

Адамий враза
Нийсхо ен хьеж вайна
Сигалара моажа малх
ХІеране цхьатарра
Дакъа доал вай цунах.
Цо озабезам баь
Наха юкъ ехкаре,
Е цаІаш човхабаь,
Вожаш цо хьестаре,
Фу хургдар вахарах?
Ленина парти я
Халкъашта юкъера
Бакъ нийсхо лоаттаер.
Из парти енаре,
Фу хургдар дунен?

ЯНДИЕВ Жамалди

ИЛЛИ—СА ВАХАР

«Къаьнадар литте,
Къоначун сийде,
Іуйренца гІетте
Лоаман декаде.
Нана лаьтта дийзе,
Балха ареш юнца,
Бакъдар дийце,
Харцдар хувцаш,
аьнна
сенца гІоттавай,
Сох заман теш вай,
Лелаву Іа,
Са лоаман илли.
Хьо ма дий
Са вахар,
Са уйла,
Са къонахчел,
Са сий.
ГІоза гІатта
Лоаман Іурра,
Хьо ма дий
Са дега илли.

* * *

ПЛИЕВ Махьмад-Султан

Оттабе ког тешшаме, чІоагІа,
Соалоз санна буэргбоанаш
гІоал.
Хьайга долга ха хьай тІехьлен
дІоагІа,
Хьай-я хьа яьккха дикал вол.

* * *

Боарам эшаш ба массе
хІаманна,
Визача даар а чамза доал.
Цхьавола саг кхеваьча
къаманна
Гулдаьча рузкъанна хийравоал.

---

23 ФЕВРАЛЕ—СОВЕТСКИ ЭСКАРЕИ ТІЕМА-ФОРДА ФЛОТЕИ ДИ

СУРТА ТІА: зенитни автомата расчет.

ТАСС фотохроника.

Халкъа багахбувцамцара

ХЬАЬКЪАЛ ДОЛА КХАЛСАГ

Е ЛЕШ дас васкет даьд воІага: «Хьастара мара хий ма малалахь, мезаца мара сискал ма яалахь, цІена яр мара маьча ма ювхалахь, йоІаца мара ваха а ма вахалахь!».

Даь васкетах ваха волаенна воІ: хьастара мара хий ца молаш, мезаца мара сискал ца юаш, керда яр мара маьчи ца ювхаш, йоІал Іа дехкинге сесаг цІа а яхийта керда нускал доаладеш.

Юххера а цхьа хьаькъал дола сесаг нийсъеннай цунна. Марах къаста еза ха хьатІакхаьчай цун а. Ше ютилга хайча кхалсаго хьаьттад марага:

— ХІана хуьц Іа-миста кхаста вайй?

— ДІадийцад укхо даь васкет.

Кхалсаг елаеннай из хьахезача:

— Цу дешай маІан харцахьа кхетадаьд Іа. Іа пурам лоре, аз доашхаргдар хьона из васкет. Раьза хиннав мар.

Дас хьалхара хьехар даьд хьона хин мах хьона бовзийта. ДегІа хало а ца еш цІагІа вагІаш хилча, хоалац хи чам. Балха воалалаш, наькъа водаш ма ираз даркх Іаббалца тийла хий малар, аьле хеталу. Цу хана менна хий хьастара дар санна хет.

ШоллагІдар. Деш хІама а доацаш вижа уллача сага даарца а безам хилац, хІаьта болх баь кІаьдвелча, мец велча жоллагІа а ялата чкъорг мезал мерзагІа хетаргья хьона.

КхоалагІ дар. Кога гІирс массаз а хилац цІена. Цудухьа хьа дас хьога яьхар кога тІа ювха хІама кхое, цІена лелае яхалга хиннад. ТІаккха Іассаза а цІена, керда хетаргья хьона из.

ТІехьара а. Укказа цхьаккха а къайле йолаш хІама дац. Нагахьа санна маІа саг цІаккха ца а къасташ, даима йисте вагІе кІордаю цунна ший сесаг, хетаргда из къалуш санна. ХІаьта цІагІара, арара гІулакхаш деш, шийи болх беш хуле, вІашагІ массаза кхет сесаг хьалха санна къона, хоза хетаргья.

— Дукха яхарг! Хьоцара со къастаргвац цІаккха а, — жоп деннад маро.

Б. ШАДЫЖЕВ,
хьехархо.

А. Довженко цІерагІча киностуде арахийцад А. Левада сценарегІа режиссера Т. Левчука оттадаь «Коцюбинске — гІар дезал» яха шера экрани ши серни йола керда фильм.

Оператор — В. Войтенко.

Картина маІан — эрсийи украински халкъии исторически бувзамаш, уйлаши дагалаттараши цаІаш хилар.

СУРТА ТІА: фильма тІара кадр. Киев яккхале хьалхагІа. Хьалхашкахьа: Виталий Примаков (А. Локтев, аьрдехьа), Юрий Коцюбинский (Ю. Демич).

ТАСС фотохроника.

АГИТБРИГАДА ЛЕЛАШ Я

Гаьннарча фермашка къахьегаш болча хьайбаш леладерашта агитбригадаш а ухийташ концерташ уттадар, лекцеш, газеташ, журналаш дешар, беседаш яр, кинофильмаш хьувкхар культурни болхлой декхар да. Советски района культпросветучреждеией болхлоша шоай совещане КПСС XXIV-ча съезда даха ма доагтІара накъадахара тІанийцача социалистически декхарий пункаех цаІ я из.

Районе болх беш 6 агитбригада я. Уж я районии культура ЦІен, Итум-Кхаларчеи А. Шерипова юртарчеи культура ЦІеной, кхыча юртарча клубий агитбригадаш. Социалистически декхараш тІайийцачул тІехьагІа культура болхлоша юрта клубашка кхы а 4 бригада вІашагІъеллай. Уж я Тазбера, ДІайра, Хелкелоера агитбригадаш. Уж ерригa бригадаш хаданза фермашка, гаьнарча даьгІенашка хул. Болх дика бу Итум-Кхаларча культура ЦІен агитбригада. Ший колхозерча наха культура гІулакх даь ца Іеш, лоаларча колхозий къахьегамхошта а культура гІулакх ду цо. Юрта боахаме хьалха латтарех йола «Вай маякаш» яха монтаж дика тІайицар зрителаша. Дуккха тайп-тайпара номераш йолаш я агитбригада программа: Даьхенах, партех дола иллеш, сценкаш, чтенеш, халхараш, миниатюраш. Агитбригада бицбалийтац общественни къахьегама юстара а бувлаш, наьха хьакъах баха гІертараш, моральни телха гІулакхаш доахкараш, корта бохабу малараш мелараш. Царна меттахьа тохаш критика ю.

ДуккагІйолча агитбригадий программаш моттигерча темаех оттаяь я. Республиках, районах, колхозах, бригадех, звенех, цхьаьна болча дикача къахьегамхоех лаьцa материал я цар тІа. ХІанз культура отделе болх беш я шиъ автоклуб. Царга я магнитофонаш, радиоприемникаш, киноаппаратура. Цар болх бу оттаяьча графикагІа.

Цхьан автоклубаца хаддаза хул КПСС райкома лектор, районии культура ЦІен агитбригада, библиотекарь, ший книжкаш а тІехьа. ШоллагІча автоклубаца а хул иштта лектор, киномеханик, шийга кинофильмаш а долаш.

Автоклубаш ца кхоачаш участок яц районе. Укх шера 1 феврале культура отделе вІашагІтехар агитпоезд. Цунца я ши автоклуб, киноаппаратура, книжкай передвижка, хиланза даргдоаца товараш чудола райПО автолавка, лори медикаменташи йола машина.

КПСС райкоме оттаяьча маршрутагІа района къахьегамхошта гІулакхаш ду цо. Цун девиз я: «КПСС XXIV-ча съезда даха ма доагтІара накъадахара!» яхаш.

Агитпоезд юртарча клубе, хьайбаш доажадеча даьгІенашка, ферме, бригаде дІакхаьчача лектора лекци еш, цул тІехьагІа кинофильм хьокх, тІаккха агитбригада выступленеш ю. ХІаьта цу агитпоездаца йолча районии культура ЦІен агитбригада ший выступленей геттара дика программа кийчъянь хилар белгалдаккха доагІа укказа.

Лоро медицински темах беседаш ю, нагахьа санна эшаш хуле, медицински новкъостал ду, продавеца ший товараш дохк, культпросветболхлоша арайоах къахьегама листокаш, библиотекара книжкех лаьце беседа ю, дІа а яабеш наха книжкаш тел.

Дукха ха йоаццаш тхо долча хилар Нохч-ГІалгІай АССР культура Министерства автоклуб, шийца агитбригада йола республикански культпросветучилища автоклуб, Чехова цІерагІча республикански библиотекаи Гайдара цІерагІча библиотекаи передвижной библиотекаш, автолавка, лораши медикаменташи йола 7-ча горбольница медицински машина, изобразительни искусства музея а краеведчески музея а передвижной выставкаш. Агитпоездаца вар «Знание» общества лектор а. Колхозий къахьегамхошта хьалхашка юрта клубашка выступленеш йир агитпоездашцарча болхлоша, тІехьара районии культура ЦІагІа доккха концерт а оттадир.

М. БИСАЕВ,
Советски района культура отдела инспектор.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

БОКОВ Ахьмад

ШЕ-ШЕГІА

ДУВЦАР

1

Хьаьший накъа а баьха юха чувоагІача ший мара Аюба духьалъяьлар Мади.

— Фу аьнна бахийтар Іа уж?

— Юхадувла, аьнна бахийтар-кх.

— Юхабоалабе безаш а бацаф уж-м.

— ХІана? Со-м хьо раьза я мотташ вар. Сийрда-м баьлар хьа бІарг царех кхийттача.

— Я а я со-м раьза. Цудухьа ях аз-м юха ца а кхувлаш, юхь е езар наьха.

НаІарах хьачуваьннача латтар Аюб. шийна духьалара Мади дІаяларга хьежаш санна. метттахьа а ца воалаш. Эггара тІехьа а цунна ши кулг дІатІа а хьекха. аьлар.

— ХІаьта а сихлургдац вай. сесаг. Уйла ергъя, дагадовргда. Юхабахкийта. Кхы уж оттар кхер хьо.

Баьхкар юха а. Ши кхо ди даьннача гІолла. Дикка бийса яххалца баьгІар. Дийцар шинна а вокххача саго дІа-хьа а эшаш. Могавир зІамига саг, могадир пун цІа а тайпа а. Ираз долаш гІоза яха моттиг я йоахар. Цар тешал мел ду дуккагІа тешанза воалар Аюб. Юхадувла аьнна дІабахийтар хІанз а.

ХьалхагІа мо мара духьал яьлар Мади. ХІанз-м кІаьда ца дувцаш барт бетта а гІерташ яр из.

— Далла хоастам бе мара-м даьра безацар хьа иштта йиша-веша дахьаш хьай наІарга бахкарах. Сона-м хаш хьо сево кураваьккхав.

— Сихвала мегаргвац ер мо долча хІаманна. Хьай йоІ чха йодалга хой хьона?

— ХІа а, ца ховш я со-м из! — ЦІен юккъе латтача Аюба гонахьа хьувзар Мади.

Мади дехьа яьлча а сехьа яьлча а цо шийх ка етте а ше яхачун тІера ца воалаш беча мо латтар Аюб. Ва а вар из сомача бечонча тара. БІарга ногІараш вІашка а увзаш. Мади бІарга ца го гІерташ санна. теІача оазаца йоахар цо:

— Цхьаькха а хов сона-м сесаг. тІехьагІа хІама харцдаьлча, шоашта гушшехь тхо ахка хІана дахийтар оаш. аьле бехк маІача наха тІабохийт кхалнаха.

— Се эхка йодалга ца халла Іовдала яц со, хьона хете а.

— Сесаг, аз хьо Іовдала я а яхац, бакъда, ерриамо долча гІулакха сихвала мегаргвац. йоахар Аюба. — Дийнахь делкъа ламаза ханна бага а сете де яьхад, вай даьша зоахалол.

Иштта этта ца бижа а мегар из къовсам. ара наІарах тата даьдепаре.

Аюба шуча Билан хиннавар из. ЦІагІа хьачуваьнна. ІалохІушшехь, нах бувшшача хана ше воалаваь гІулакх а дитя. зоахалол миштa латт хьаьттар цо. Аюбал хьалха а иккха жоп делар Маде. ТІаккха Билана, бакъахьа бахийтаб, аьлча ше дІа-хьа дестадаь кулгаш «тІарш» эьна ворош тІа ІотІа а теха. ше фу эргда а ца ховш дІаэттар из.

— Со хІана дукха ха йоаццаш гоама фоарт йолча Аьстамара воІ волча хиннав. Цун нанас Мисалмата-м, аьллар из вай найц хила гІерташ вола ГІайрбика воІ саг йоалаяь хиннав аьнна.

— ДагадоагІий хьона аз яьхар? — аьлар Аюба, сесага цІелг тІа а хьекха. — Цудухьа яьхад хьона вай даьша делкъа ламаза ханна бага сете де зоахалол.

Билана зоахалонах водар массаза оал гІалводар Аюб. сесага бІара а хьеже. цох бехк боаккхаш корта оагабора.

Цу ханна бахкар, чуера цар йоІ Довхан. Билана сайредика а йийца вокх цІагІа хьалчуяьлар из.

2

Цо юхатІакъайлача наІара пІелг тІа а хьекха шорттига шоашта кхаьннена мара ца хозийташ аьлар Маде.

Мичча бесса вале а цунна везаш ва-кх из.

— Везавенна хургва укх чу хьа мо мара хІама доацандаь, — ший кертах кулг Іеттар Аюба. тІаккха бІарагаш тІа тукар мо доаржа а даь пІелгаш хьекхар:

—Акхарна боад техандаь ший. —Майрра аьлар Аюба ши дош: тохкаргда, хьожаргва. — Нийса да вай даьша яьхар.

— ВолахІи да-кх. — чІоагІдир Билана...

Аюб из техка валалехь юхабаьхкар зоахалола ухараш. Юха а кхо ди ха а йилла дІабахийтар нах.

Даьлар кхо ди а. кІира а Аюбарга зоахалола саг ца воагІаш. Билана дена хабар а техкар. Харц хилар из.

— Нийса хургдарий аз яьхар даьдаларе? Саг воагІаш санна хетий хьона хьай наІарга? — корзагІъяьнна хьувзар сесаг.

— БоагІаргба сесаг. боагІаргба. Хьол сагота-гІа хургба уж укх довна.

— Хургба лаьра. Кхы вай яр мара йоІ йоацаш ма бий гІалгІай мохк-м.

— Вай а дац цар вар мара зІамига саг воацаш.

Сесагага цаІ дувце а дагахь хиннар кхы дар Аюба. ТІехь-тІехьагІа сагота ваьлар из а.

— ХІа. хІанз сега мара безаш хьа бага хьашт мелд. Хьай йоІаи иразаи юкъе кІарцхала га-м даьра тессар Іа, — сацаццар сесаг

— Фу кІарцхал я Іа ювцар? Зоахалол хьахьоадешше а жоплуш дайнадий хьона. Вай ворххІе даьх деза кхоаза а диаза — хьаштдале пхеэза а боагІаш хиннад зоахалола. Ахчани рузкъани духьа, царгара дукхагІа поартал яккхар духьеи-м дацар са из. Цунна леттІа моттиг хулаялар, гІалат ма воалавелар яхаш дар-кх.

ВІалла дага а доацаш баьхкка хьавийттар зоахалола ухараш. Кхоъ вар уж хІанз ГІадвахача Аюба кхаь котама укс хьекхар. Маде шиъ совъяла а тоъаргья яххаше а. Бакъда кийчъянь котамаш хьалхашка кхачалехь хабар дера.

— Маьре яхар. йоах вай йоІ. — аьнна чуиккхар Мади хьаьший багІача цІагІа.

Хьанга? — цхьатарра урадийлхар Аюб а. Билан а. хьаьший а.

— ГІайрбика воІага!

— Хьий вошшина вир! — аьнна, арахьийдар наІар тІехьашка уралатта ши зІамига саг.

— Сабар! Юхадерза! — цІоагІа техар Аюба. Кагийнах юхабийрзар. Саг йист ца хулаш. вІаши бІарахьежаш латташ цхьа юкъ яьлар.

— Ой ше-шегІа хилар ер? — иккхар Аюбага.

— Ше-шегІа хиланзар, шоаш вІаштІехьдаьккхар. — аьнна маьрагахь кулг лостадир Маде. — ЛерттІа а даьккхар.

Ше-ше фу дича, фу аьлча бакъахьа хургда ца ховш вар цу чу мел хиннар. Хьаьшашка Іехоевша эргда е арадовла эргда ца ховш латтар Аюб а. Эггара тІехьа а хьаьшашта юкъе воккхагІа вар—йистхилар:

—ХІа, Аюб, хІанз хинна ма даьнналий ер. Тоама фу оал Іа тхога? Іа цІи яьккхар Іодулларгдакх оаха. Фу оал Іа?

Корта хьал а айбаь нийсса бІарахьежар Аюб хьаьшашта.

— ХІама а дац. Ше раьза я йолаш яэ яхайий ха деза сона. Яхаяле тоам хиннаб-кх укхох. Цхьа кепиг юкъе а доацаш.

— Баркал хилда!

— Ираз долаш моттиг хийла хьа йиІий!

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

13 февраль

Химикий культура Дворец. 17.00. «ЛадувгІалаш популярни ашарашка» духовой оркестра выступлени.

«Красный молот» завода культура ЦІа. 16.00. «Хозали могашлеи» яха тематически сайре.

Пролетбата цІерагІара культура ЦІа. 19.00. «Советски яздархочун Г. Николаева творчески никъ» яха беседа. 20.00. Халхарий сайре.

Просвещене болхлой республиканский ЦІа. 11.00. «БоархІа оагІонаш» яха педагогически къахьегама ветераний клуб.

КИМ цІерагІара клуб. 20.00. Кагирхой салоІама сайре.

А. М. Горьке цІерагІара клуб. «Съездагара съездага» яха кинолектори.

14 февраль

Химикий культура Дворец. 11.00. «Фаьлгий мехка» яха киноутренник. 13.00. Комсомольско-кагирхой илле концерт.

«Красный молот» завода культура ЦІа. 17.00. «Сона дукхадезаш дола Лаьтта» кинопутешестви.

Пролетбата цІерагІара культура ЦІа. 10.00. Ховлий довзалий утренник. 18.00. «Дега операци ярах дола кердадар» лекци. 20.00. Халхарий сайре.

Просвещене болхлой Республиканский ЦІа. 10.00. «Чайковске бера ханара альбом» даьшта лаьрхІа лекторий.

КИМ цІерагІара клуб. 14.00. Берий киноутренник. 17.00. «Медицинен дын» яха лекци.

А. М. Горьке цІерагІара клуб. 13.00. «Алинг» яха клуб. «Даьхенах иллеш яздy» беседа.

КЕРДАЧА ФИРМА МАРКА ТІАЛАТТАШ

ЛЮБЕРЦЫ (Московски область). 9 февраль. (ТАСС корр. В. ИТКИН). Дикала знак тІа а оттаяь белгалъяьхача «СК-2,1» яхача масса лелача косилкай парти тахан колхозаштеи совхозаштеи дІаяхьийтай Ухтомске цІерагІча юртбоахама машинашъеча заводо. Машинаш тІа предприяте керда марка латт: «Кийчъяьй тракторнии юртбоахамеи машинашъяра Министерства йол хьокха машинашъеча объединене.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе лоа а делхаш, малхбузехьара гІаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гІолла 0—5 градус, Грозне 1—3 градус шелал йолаш хила а тарлу. ДІахорча шин дени шин буси морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, 14 февpале наг-нагахьа кІезиг-дукха лоа а делхаш, 15 феврале лоадама йоачан а йоацаш, къилбаседа - малхбузехьара гІийло, гІаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 7—12, деношка 1—6 градус шелал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Хьажа, ладувгІа

13 феврале

ТЕЛЕВИДЕНИ:

10.25 — Передачай программа. 10.30 — Художественни самодеятельноста коллектива концерт. 11.15 — «Прогресс» яха интервизионни журнал. 11.45 — Поэзе оагІонаш. Советски Белоруссе поэташ. 12.00 — Концерт. Илли доах Чайковске цІерагІча операн балетеи Пермски академически театра солистка, СССР халкъа артистка Кудряшевас. Пермера передача. 12.00 — «УнахцІено», ІилмаІ - популярни программа. 13.00 — «Къонал эфире я». 14.00— Тха хьаша Артур Морейра-Лима. 14.45 — «Знани» яха Іилман - популярни кинопрограмма. 16.15 — Экране я литературни произведенеш. «Петр I» яха художественни фильм. Хьалхара сери. 17.55 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 18.10 — «Экран къонабаршта да» (нохчий меттала). 18.40 — «Даьхен ашараш» яха фильм-концерт. 19.15 — ВІаши духьленаш йола Америка. Зорина телевизионни очерк. КхоалагІа передача. 19.50 — Шоана, бераш. 20.10 — Загадка «Мерседес» яха художественни фильм. 21.25 — Передачай программа. 21.30 — «Къонал эфире я». Донецкера передача.

РАДИО:

6.30 — Броневицке иллеш (эрсий меттала). 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Серлало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.25 — Передачай программа. 8.30 — «Къонал» (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Кавказа илли» яха радиожурнал. 17.00— «Вай мехка гІолла музыкальни никъ бар» яхача циклацара передача (эрсий меттала). 17.40— «Къона тІехье» (гІалгІай меттала). 17.55 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 18.25 — Съезда хьалхарча вахте хьалха таттараш. «Шоана хетаду оаха» яха концерт (гІалгІай меттала). 19.00 — Москва.

14 февраль

ТЕЛЕВИДЕНИ:

10.25 — Передачай программа. 10.30 — Бераштa фильм. 11.30 — Мультфильмаш. 12.00 — Бераштa йола интервидени, «ДІалакха, зІамига музыкант». Концерт. Чехословакера передача. 12.30 — Музыкальни киоск. Беляева дІахо йода передача. 13.00 — Киножурнал. 13.10 — «Сангути-Хохера сердало» яха документальни фильм. 13.25 — «Юхасаца». График Пономарь. 13.40 — Документальни фильм. 13.50 — Дешархошта. «Тайни ши мушкетери» яха художественни фильм. 15.00 — «Халкъа хьаькъала хьаст» (нохчий меттала). 15.45 — Мультфильмаш. 16.15 — Литературни произведенеш экрана тІа дІахьоккхаш. «Петр I» яха художественни фильм (шоллагІа сери). 18.00 — Кердадараш. 18.05 — Концерт. 18.35 — Кинонйкъбархой клуб. Передача дІахьу кинорежиссера Шнейдеровс. 19.30 — Шоана, бераш. 19.45 — КПСС XXIV-ча съезда накъадолхаш. Шаьла района къахьегамхоша рапорташ тел. 20.40 — Шаьла района художественни самодеятельноста концерт. 21.10 — «Со цун нускал да» яха художественни фильм. 22.30 — Передачай программа. 22.35 — Илли доах «Аккорд» яхача квартета.

РАДИО:

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Передачай программа. 7.40 — Москва. 8.25 — Шоана дукхаезача ашарий концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — «Парте сийленах илли доах оаха» яха концерт (гІалгІай меттала). 15.40 — «Къонабарий эазаш» яха литературни беседа (нохчий меттала). 16.00 — Массанахьа дика нах ба (эрсий меттала). 16.15 — КІирандийнахьара музыкальни программа (эрсий меттала). 16.45 — «Къона тІехье» (нохчий меттала). 17.00 — «Вай наьха багахбувцама поэтически творчествера болхбеча сага образ» яха Цечоеваи очерк, а «Лайза чланза парти» яха Игнатенкой дувцар а (эрсий меттала). 17.30 — Новкъостий шун письмоех дола концерт (нохчий меттала). 18.00 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный. Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05036. Заказ № 1285.